

Jyrki Vesikansa

KÄMPISTÄ SLUSHIIN

Yksityisyrittäjien Säätiö 1936–2016

Vuorattimon/
Helsinki

Maailma-Osakekauppa
Helsinki

Lesfilä & Tikkanen Osakeyhtiö
Helsinki
Vaasa

ORAKE OY
Helsinki

Y. O. Riihel
Helsinki

STOCKMANN OY
Helsinki

KÄMPISTÄ SLUSHIIN

Yksityisyrittäjain Säätiö 1936–2016

Yksityisyrittäjain Säätiö 1936–2016

1945-Одобрено
 "Марина"
 "Гелински"

BRACEY
Lester M. Bracey
Helsinki

STOCKMANN

Graafinen suunnittelu Yrjö Klippi ja taitto Suvi Klippi.
Aineiston keräämisessä on auttanut Annukka Åstrand, joka on myös laatinut liitetaulukot. Kuvat pääosin säätiön kokoelmista.
Muotokuvat ja tilaisuuskuvat Pekka Hannila.
Yksityisyrittäjäin Säätiön logon on suunnitellut Tapani Tikanoja.

Sisältö

Lukijalle Pentti Kivinen	9
Saatteeksi Jyrki Vesikansa	11
Kämpistä Slushiin	12
Kumppanien kanssa.....	50
80-vuotias säätiö juhlii	54
Nuoria yrittäjiä palkitaan	60
Lähteet.....	61
Luottamushenkilöt.....	62
Liitetaulukot ja graafit.....	65

Lukijalle

80 vuoden aikana suomalainen elinkeinoelämä on kokenut valtavan muutoksen. Yksityisten tukkukauppioiden 17.9.1936 perustaman Yksityisyrittäjien Säätiön tarkoituksena on edelleen säätiön toiminnan ohjenuorana täysin ajanmukainen sekä tavoitteen että keinojen osalta. Voi jopa sanoa, että alkuaikoina tarkoituksena toteuttaminen on ollut koetuksella, kun sitä on sovellettu taisteluun osuustoimintaa ja valtion liiketoimintaa vastaan tai kun säätiö on toiminut kauppioiden luottokonttorina.

Säätiön täyttäessä 50 vuotta kirjoitti opetusneuvos Erkki Reittilä ansiokkaasti julkaisun Säätiön toiminnasta. Vielä tuolloin, 1980-luvun puolella välillä yksityisyrittäjien arvostus kyseenalaistettiin ja yrittäjävoitto oli kiroana.

Tänään yrittäjyyden tärkeys tunnustetaan yhteiskunnassa yli puoluerajojen. Erityisesti pieniä ja keskisuuria yrityksiä pidetään ratkaisevan tärkeinä talouskasvulle ja työllisyydelle.

On mahdotonta arvioida, mikä merkitys Yksityisyrittäjien Säätiön pitkäjänteisellä työllä on ollut yrittäjäasenteiden positiivisessa muutoksessa. Säätiö on ollut kuitenkin ainoa toimija, joka on kohdistanut kaikki voimavaransa yhteistyössä pitkäaikaisten kumppaniorganisaatioiden kanssa ”yksityisyritteliäisyyden vahvistamiseksi ja kehittämiseksi Suomessa.”

Haluan kiittää Säätiön hallituksen jäseniä pitkäaikaisesta ja pyyteettömästä työstä yrittäjyyden hyväksi. Säätiöllä on ollut hyvä asiamiesonni ja osaavat yhteistyökumppanit kaikkina näinä vuosikymmeninä, mikä on mahdollistanut toiminnan tuloksellisuuden ja tehokkuuden. Erityiset kiitokset haluan osoittaa lehdistöneuvos Jyrki Vesikansalle, joka on letkeällä tavalla rakentanut kertomuksen Säätiön 80-vuotisesta taipaleesta ja kytkenyt sen oivallisella tavalla kulloisiinkin yhteiskunnallisiin olosuhteisiin.

Helsingissä, 17. syyskuuta 2016.

PENTTI KIVINEN
Yksityisyrittäjien Säätiön hallituksen puheenjohtaja

Saatteeksi

Ystäväni Pentti Kivinen pyysi viime keväänä pitämään puheen Yksityisyrittäjien Säätiön 80-vuotisjuhlassa 15.9.2016. Olen ylipäänsä huono kieltäytymään ja aihe kiinnosti, mutta jouduin toteamaan, etten tiennyt säätiöstä juuri mitään. Se ei ole lyönyt rumpua toiminnastaan. Puheen pitämiseksi oli siis perehdyttävä säätiön vaiheisiin. Huomasimme, että saman tien aiheesta voisi tehdä pienen julkaisun. Joka tapauksessa oli käytävä läpi keskeiset dokumentit ja haastateltava avainhenkilöitä.

Pienen tauon jälkeen oli antoisaa paneutua hyvin hoidettuun arkistoon ja keskustella liitteessä lueteltujen henkilöiden kanssa. En toki raivannut täysin erämaata; kouluvuosieni naapuri, opetusneuvos Erkki Reittilä oli julkaissut 1986 ihan mainion säätiön 50-vuotishistoriikin. Kävin kuitenkin läpi alkuperäisaineiston säätiön koko tähänastiselta toimiajalta.

Historiatieteen kannalta tämä teos ei ole raskaan sarjan tutkimus, vaan usein epätarkasti käytetyn termin mukainen historiikki. Se nojaa siis lähinnä kohteen omiin lähteisiin ja sen omaan näkökulmaan. Mm. lähdekritiikissä olen silti pyrkinyt tieteellisiin lähtökohtiin. Säätiö on antanut vapaat kädet tulkintoihin ja on avannut kaiken aineistonsa.

Erityisesti kiitän säätiön puheenjohtaja Pentti Kivistä paneutumisesta aiheeseen ja asiamiestä Annukka Åstrandia reippaasta toiminnasta tilastojen, nimiluetteloiden ja paljon muun laatimisessa, kuvituksen järjestelyissä sekä monissa muissa tehtävissä. Hänen edeltäjänsä Pirjo Lehto paneutui huolellisesti tekstiluonnokseen. Teoksen puutteista vastaan tietenkäin itse.

Kiitän myös haastateltuja, Elinkeinoelämän Keskusarkiston Elkan sekä Kansallisarkiston henkilökuntaa, valokuvaaja Pekka Hannilaa sekä aiempaa työtoveriani, graafikko Yrjö Klippiä ja Suvi Klippiä teoksen ulkoasun suunnittelusta ja toteuttamisesta. Erityinen kiitos kuuluu jälleen puolisolleni Päiville sekä jo aikuisille lapsillemme ja heidän perheilleen ymmärtämyksestä aikaa ja ajatuksia sitovaa työtä kohtaan.

Käpylässä, Aleksis Kiven päivänä 2016

JYRKI VESIKANSA

Kämpistä Slushiin

Yrittämisestä väiteltiin myös 1930-luvulla. Ei tosin paikallisesta sopimisesta – muita työehdoista sopimisen muotoja ei juuri ollutkaan ennen ”tammikuun kihlausta” 1940. Kaupan yksityisyrittäjät kokivat sen sijaan uhkana osuustoiminnan, jonka markkinaosuus oli noussut vahvasti. Yrittäjät katsoivat valtiovallan suosivan osuustoimintaa, jolla oli läheiset suhteet etenkin kahteen pääpuolueeseen, sosiaalidemokraatteihin ja Maalaisliittoon. Ne saivat eduskuntavaaleissa 1936 yhteensä 136 paikkaa. Yleinen mielipidekin suosi yrittäjien mielestä osuustoimintaa, joka esiintyi epäkaupallisena ja aatteellisenakin liikkeenä – ei kovana bisneksenä. Yksityiskauppioiden toimintatapoja mustattiin.

Valtion liiketoimintaa oli arvosteltu etenkin 1920-luvulla – alkaen siitä, kun J.K. Paasikiven vitivalkoinen senaatti osti Gutzeit- ja Enso-yhtiöt 1918. Erityisesti nuristiin metsähallituksen tehdashankkeista Pohjois-Suomessa eli tulevasta Veitsiluoto-yhtiöstä. Kritiikki kuitenkin laantui, kun keskeiset valtion yritykset muutettiin 1931 osakeyhtiöiksi, joiden tuli noudata normaaleja liiketoiminnan periaatteita. Monet valtion yritykset palvelivat maanpuolustusta, joka oli ”ensimmäisessä tasavallassa” keskeistä.

Osuustoiminnan eteneminen ei toki johtunut vain poliittisista suhdanteista ja niiden tuomista verotus- tai muista eduista. Osuuskunnat osasivat hyödyntää suurten sarjojen keskittämistä voimaa; jo neljän vuoden kuluttua perustamisestaan 1904 kuluttajien osuuskauppojen SOK oli Suomen suurin tukkuliike. Osuuskaupparyhmä jakaantui tosin 1916 lähinnä poliittisesti, mutta pellervolaisen SOK:n ja ”edistysmielisen” OTK:n keskinäinen kilpailu saattoi jopa siivittää molempien menestystä. Molemmat osuustoiminnan ryhmät olivat kehityksen

kärjessä yrityssuunnittelussa, koulutustoiminnassa ja monilla muilla aloilla. Esimerkiksi Väinö Tannerin johtama Elanto toi Suomeen niin myymäläautot kuin valintamyymälät.

Kaupan valtiaita olivat tosin 1930-luvullaakin yksityiset tukkukaupat, joiden asiakkaina oli edelleen myös osuuskauppoja sekä omia tukkuliikkeitä eli Keskon edeltäjiä perustaneet maakauppiat. Kuitenkin yksityisen tukkukaupan markkinaosuus putosi sotien välisenä aikana peräti 15 prosenttiyksikköä. Monet yksityiset vähittäiskauppiat olivat osuusliikkeiden puristuksessa ja 1930-luvun alun lamassa nurin menneitä yksityiskauppoja huudettiin osuuskunnille. Myös tuottajien osuustoiminta eteni muun muassa Valiossa ja Hankkijassa. Myös ne olivat edelläkävijöitä monessa asiassa; A.I. Virtanen hankki Suomen ensimmäisen tiedenobelin Valion laboratoriossa.

Kauppa järjestäytyy

Yksityinen kauppa ei seurannut kehitystä toimettomana. Maakauppiat olivat järjestäytyneet vuodesta 1908 alkaen, rauta- ja koneliikkeet samaan aikaan ja tukkukauppiat perustaneet oman liittonsa 1920. Siihen kuuluivat alkuun myös maakauppioiden neljä tukkulii-kettä, jotka erkaantuivat omille teilleen 1928 yhtyen 1940 Keskoksi. Suomen Tukku-kauppiain Liittoon (STL) jäi kylläkin kaksi vähittäiskauppiain tukkuliikettä (myöhempi Pohjanmaa Oy sekä ruotsinkielinen Parti-Tukku-yhtiö). K-tunnus luotiin jo 1930-luvulla, mutta tulevan K-ryhmän markkinaosuus jäi vielä 13-14 prosenttiin. Sen ydinyhtiöt olivat silti tukkuliikkeistä suurimpia.

Tukkukauppiat olivat tavallaan 1800-luvun alkupuolen mahtavien kauppahuoneiden seuraajia, joskin tukkukaupan omistuspohjat olivat pääosin muuttuneet Suomen talouselämän suuressa murroksessa 1870-luvulta alkaen.

Vanhat kauppaporvarit siirtyivät usein nousevaan metsäteollisuuteen ja heidän jälkeläisensä Kokkolan Donnerien lailla akateemiseen maailmaan samalla kun syntyi paljon uusia, yleensä alueellisia tukkuliikkeitä. Niilläkin saattoi Saastamoisten ja Hallmanien lailla olla aikaa myöten metsä- ja muutakin teollisuutta. Usein tukkuliikkeellä oli ainakin kahvipaahtimo, mutta sitä ei oikeastaan pidetty teollisuutena sen enempää kuin meijereitä.

Edunvalvonnasta tukkukauppiain yhteistyö laajeni 1920-luvulla käytännön liiketoimiin. Teollisuuden suunnalla sovittiin yhteisostoista Tukku-kunnan kautta. (Se oli paradoksaalisesti itse osuuskunta.) Yhdistetyin voimin voitiin neuvotella parempia ostoehdot. Tuonnissa oli vastaavaa yhteistoimintaa Tuontikunnan kautta. Yksityinen tukkukauppa perusti myös Ivar Kreugerin trustin vastapainoksi tulitikkutehtaan – tulitikut olivat tärkeä tuote – sekä Unileverin kilpailijaksi oman margariinitehtaan. Organisaatiot yhdistettiin 1942 Tukku-kauppojen Osakeyhtiöksi eli Tukoksi. Avainhahmo kehityksessä oli Tukon pääjohtaja Yrjö O. Riisla.

1. OSUUSTOIMINNALLE VASTAVOIMA

Osuustoiminnan ja yksityisen yrittämisen kiistaa käsiteltiin jo viimeisissä yleisissä kauppiaaskokouksissa sekä 1920-luvulla niiden seurajassa Keskuskauppakamarissa ja sen järjestämällä kauppa- ja teollisuuspäivillä. Puolivivallisenä laitoksena Keskuskauppakamari kieltäytyi kuitenkin sekaantumasta kiistaan ja pellervolaiset osuusliikkeet olivat kauppakamarien jäseniäkin. (Sitten E-liikkeen osuuskunnatkin.) Suomen Teollisuusliitto puolestaan huomautti, että osuusliikkeet olivat usein sen jäsenten parhaita asiakkaita. Teollisuuden järjestöt ovatkin pysytelleet etäällä kiistasta yksityisestä yritteliäisyydestä. Valtionyhtiöiden rooli niissä on vaihdellut.

Yrittäjäliike syntyy

Kun ehdotus kannanotosta osuustoimintaan kaatui elinkeinoelämän eduskuntana pidetyillä kauppa- ja teollisuuspäivillä 1927, yksityinen kauppa päätti operoida omatoimisesti. Suomen Tukku-kauppiain Liiton johdolla perustettiin 1929 Taloudellinen Valistuskeskus taistelemaan yksityisen kaupan puolesta lähinnä mediassa. Mukana oli alkuun myös myöhempi K-ryhmä, vaikka neljä maakauppiaasyhtiötä oli eronnut samaan aikaan STL:stä ja sittemmin myös rautakauppojen yhteisorganisaatioista (Rautakauppojen Oy ja Rautakonttori).

Taloudellinen Valistuskeskus muutettiin 1933 Yksityisyrittäjien Liitoksi maakauppiain eli tulevien keskolaisten K-kilven ensimmäisestä versiosta syntyneen kiistan jälkeen. Liitto on Suomen Yrittäjien edeltäjä. Asiamiehenä jatkoi kauppat. kand. Jonne Anttonen. Liitto järjesti mm. yksityisyritteliäisyyden viikkoja, joilla osuustoiminta saatettiin jopa leimata Leninin keksinnöksi. Tämä sai SOK:n protestoimaan 1939 Keskuskauppakamarille ja Teollisuusliitolle, jotka olivat tukeneet viikkoa. Asia haudattiin Keskuskauppakamarin liiketapalautakuntaan ja unohtui sotien alettua.

Vaikka K-ryhmä oli ollut mukana yrittäjäliikkeen synnyssä, Yksityisyrittäjien Liitto ja K-ryhmää lähellä ollut Suomen Vähittäiskauppaliitto pitivät toisiaan 1940-luvulla jopa keskinäisinä kilpailijoinaan. Tosin päällekkäistä jäsenyyttäkin oli. Keskon lanseerattua 1947 uuden K-kilven osakaskauppiailleen muut vähittäiskauppiat ripustivat toisinaan myymälänsä Y-kilven. Kuvio selkeni (tai mutkistui), kun STL:n liepeille perustettiin 1950 Valtakunnan Kauppaliitto sekä 1950-luvulla Spar- sekä A&O-ketjut.

Tälle taistelukentälle tukkukauppiat perustivat 1936 Yksityisyrittäjien Säätiön. Sen esikuvana saattoi osin olla K-ryhmään 1930

Taistelua vaikeutti se, että säätiön pääomana oli aluksi vain sen perustajien lahjoittamat 150.000 markkaa. Vuoden 2015 eli nykyrahassa noin 56.000 euroa.

perustettu Yksityisen Vähittäiskaupan Tuke-
misrahasto, joka auttoi vaikeuksiin joutuneita
maakauppiaita. STL oli yrittäjäliikkeen keskei-
nen tukija vuosikymmeniä.

Avainhahmot ja toimintakenttä

Yksityisyrittäjien Säätiön perustamisen avain-
hahmoja olivat Talous-Osake-Kaupan omis-
taja S.A. Harima (Hohenthal) sekä Lassila &
Tikanojan johtajiin kuulunut Ville Mattinen
– aikaa myöten kauppaneuvoksia molemmat,
kuten moni muukin perustaja. He olivat kaikki
STL:n sisäpiiristä – suurten liikkeiden johta-
jia tukenaan STL:n asiamies, filosofian tohtori
Paavo Korpisaari, joka oli aikansa johtavia lob-
bareita. Alwar Niklander johti ja omisti Rake-
yhtiötä, mutta myös sävelsi – jopa sinfonian
Kauppakorkeakoulun päärakennuksen vihkiäi-
siin. Rautakauppiaan tausta kuulemma kuului
lyömäsoitinten käytön runsautena. Walter Ryd-
manin johtama Stockmann oli maan johtava
tavaratalo, mutta samalla tukkuliike. Sitä oli
myös Paulig, jonka toiminnassa alkoi kuiten-
kin kahvipaahdinto korostua – sittemmin myös
pakasteiden tuotanto. Suvun jäseniä on ollut
säätiön hallinnossa lähes ketjuna.

Avainhenkilöt olivat siis helsinkiläisiä suur-
liikemiehiä, joskin Tukku-kuntaa ja sittemmin
Tukoa johtaneella Riislalla oli myös Raumalla
oma tukkuliike. Jo kulkuyhteyksien takia val-
takunnallisten organisaatioiden johtoporras
keskittyikin kauan pääkaupunkiin. Joukossa ei
ollut vähittäiskauppiaita tai muita pienyrittäjiä,
joskin Talouskaupalla ja Rakella oli myös myy-
mäläketju. Useimmat perustajat olivat sentään
omistavia perheyrittäjiä. Tukkukauppa ”suojeli”
siis asiakkaitaan eli vähittäiskauppiaita osuus-
toiminnalta.

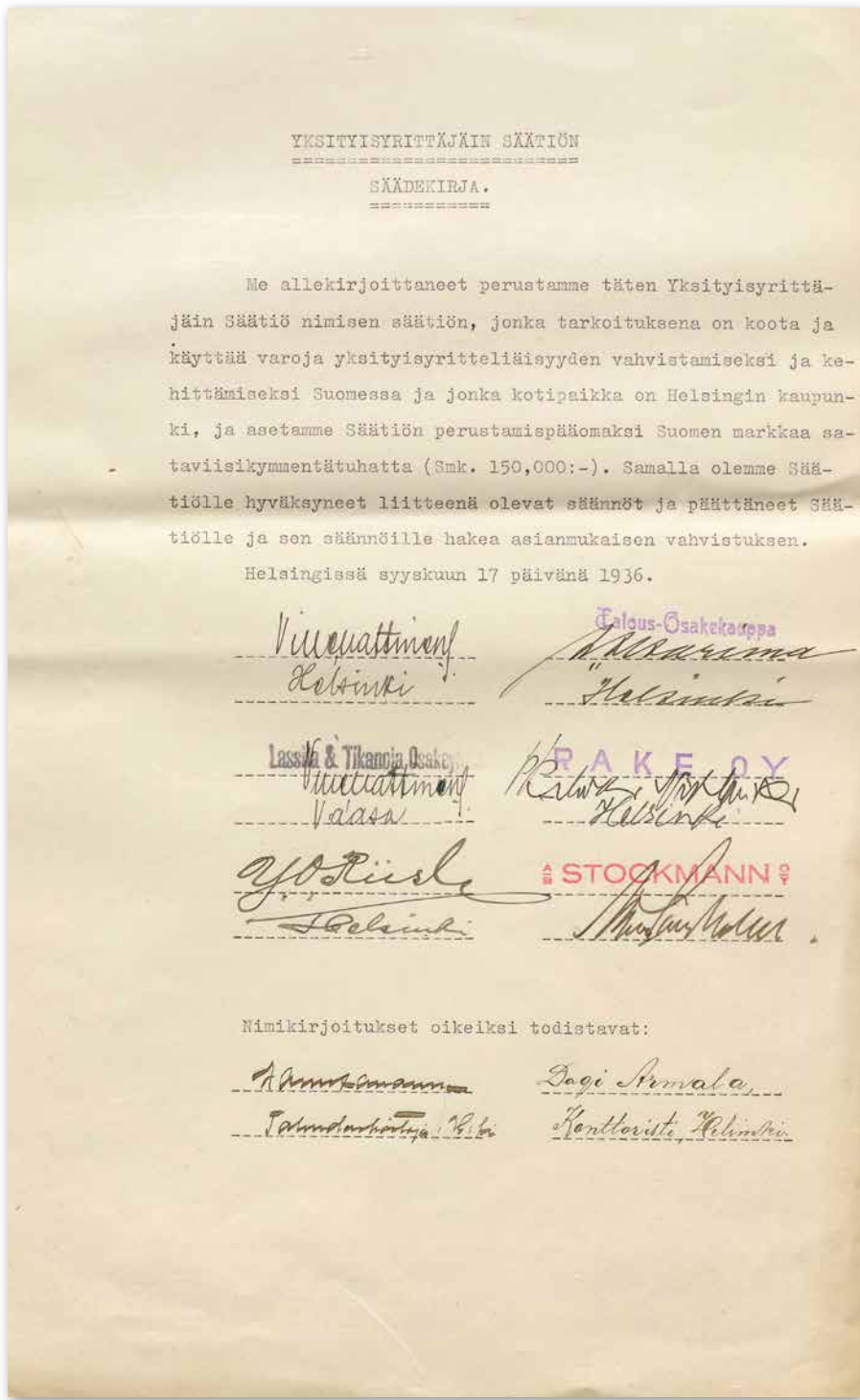
Yksityinen yrittäjäyys pelkistyi säätiön alku-
vaiheessa siten kauppaan, jolla saattoi olla myös

elintarvike- ja muutakin teollisuutta. Muun
teollisuuden kentällä toimi suurten kotimark-
kinayritysten Suomen Teollisuusliitto, maan
ainoaa vientialaa edustanut mahtava Puunja-
lostusteollisuuden Keskusliitto (nykyinen Met-
säteollisuus ry) sekä ammattikuntalaitoksesta
polveutunut Suomen Käsityö- ja teollisuusliitto,
joka välivaiheiden jälkeen sulautui 1996 Suo-
men Yrittäjiin. 1940-luvun säännöstelykiistoissa
syntyi myös lähinnä keskisuuria yrityksiä edus-
tanut Teollisuudenharjoittajain Liitto (THL),
joka liittyi 1975 Teollisuuden Keskusliittoon.

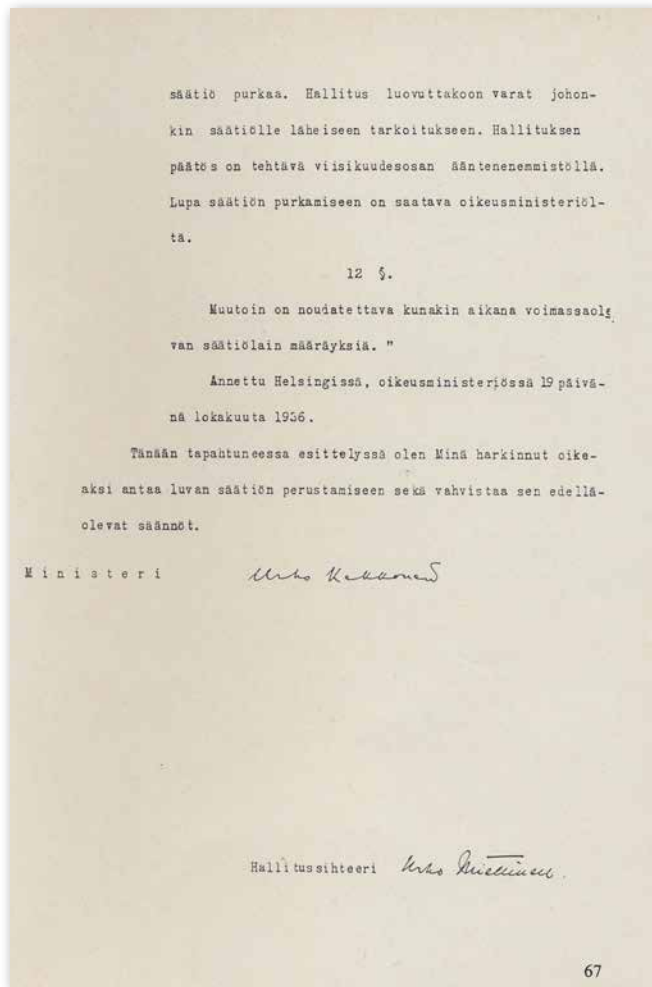
Syyskuun 17. päivänä 1936 allekirjoitetun
säädekirjan mukaan säätiön ”tarkoituksena on
koota ja käyttää varoja yksityisyritteliäisyy-
den vahvistamiseksi ja kehittämiseksi Suo-
messä”. Tarkemmin ei toimikenttää määritelty
ja Harima vaatikin heti 15.12.1936 sääntöihin
selkeää pykälää siitä, että taisteltiin osuustoi-
mintaa sekä valtion ja kuntien liiketoimintaa
vastaan. Tästä päätettiin pyytää kansantalous-
miesten lausunto; epäiltiin kai, että osuustoi-
mintakin voitaisiin tulkita yritteliäisyydeksi.
Selkeää viholliskuvaa ei kuitenkaan sääntöihin
tullut.

Taistelua vaikeutti se, että säätiön pääomana
oli aluksi vain sen perustajien lahjoittamat
150.000 markkaa. (Vuoden 2015 eli nykyrahassa
noin 56.000 euroa. Laskentaperusteista ks. liit-
teet.) Perustamista oli ideoitu Yksityisyrittäjien
Liiton johtokunnassa alkuvuodesta 1936 ja sää-
tiö toimikin alkuun liiton helmoissa. Asiamie-
henä oli ilman erillistä palkkiota liiton asiamies
(nykytermein toimitusjohtaja) Jonne Anttonen
ja käytännön työt hoidettiin liiton toimistossa
Yrjönkatu 13:ssa, jonka omisti Uusi Suomi-
konserni. Yläkerrassa oli Suomalainen Klubi,
mutta kokouspaikkana suosittiin Kämpä, jollei
tyytytty yrittäjäliiton toimistoon.

Alkuvuodet kuluivat varojen kartuttami-

Yrittäjäsäätiön säädekirjan allekirjoittajat olivat johtavia tukkukauppiaita. Osa löi yrityk-
sensä leiman nimikirjoituksensa yhteyteen.

Säätiön säännöt vahvisti Kyösti Kallion hallituksen oikeusministeri Urho Kekkonen, joka oli juuri aloittanut varsinaisen poliittisen uransa.

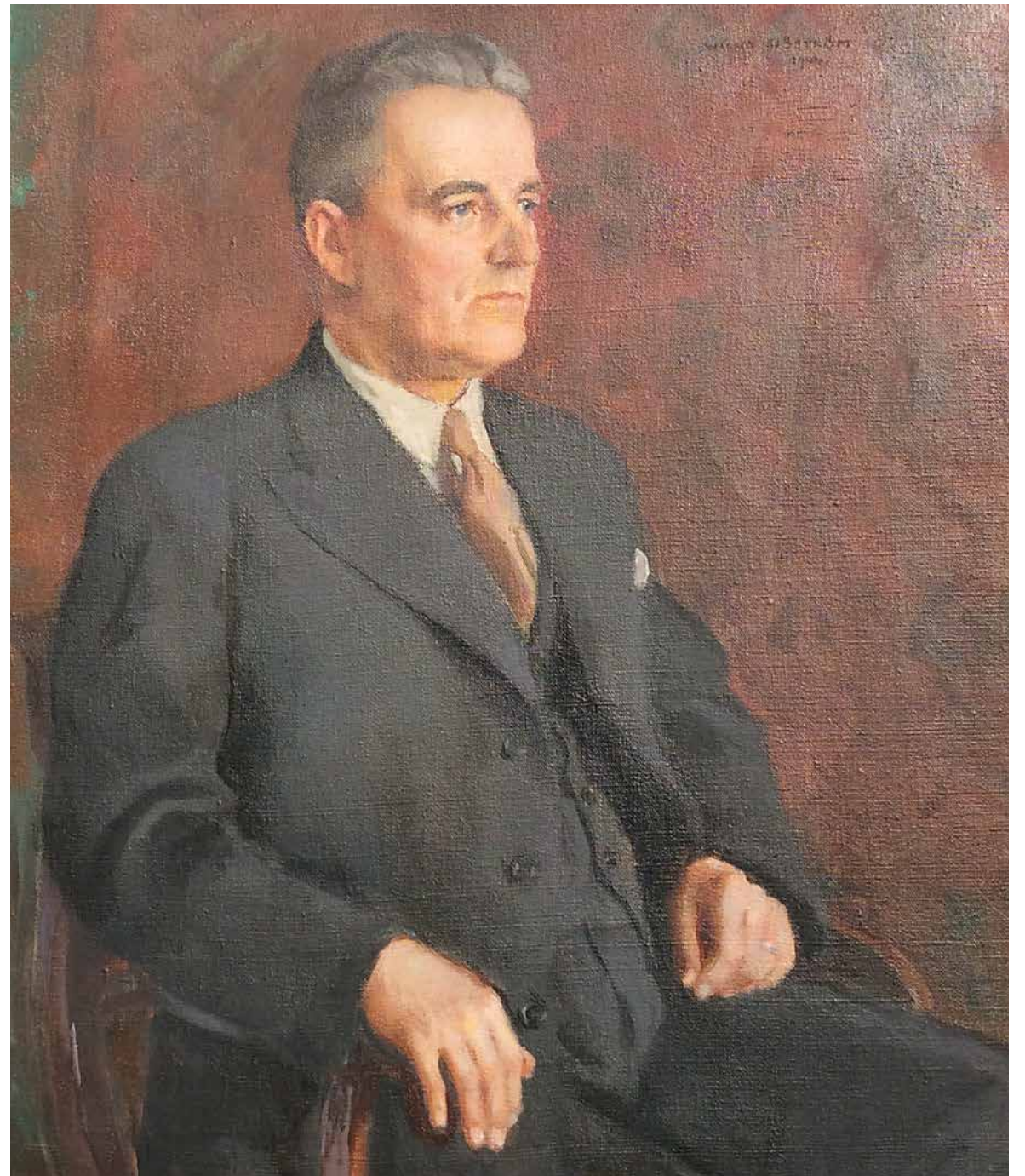
seen, sillä varsinainen toiminta oli päätetty aloittaa vasta pääoman noustua miljoonaan markkaan (runsaat 370.000 nykyeuroa). Tällöinkin saisi käyttää vain korkotuottoja. Pääoma karttui verkkaisesti, vaikka avainhenkilöt näyttivät esimerkkiä ja hallituksen puheenjohtaja Mattinen huokaili joutuneensa pääkerjäläiseksi. Adresseja ja muita rahanhankinnan keinoja ideoitiin, kun taas Korpisaaren mielestä olisi saatava iso testamenttilahjoitus. Yrittäjälaiton alayhdistysten kanssa puuhattiin provisiopohjaista keräystä, jota järjestelikin ekonomi Eino S. Rahikainen. Keräyskulut saatiin suunnilleen katetuiksi.

Vaikuttajahenkilöitä Wilhelm Wahlforssista Heikki Huhtamäkeen kutsuttiin puolestaan 10.2.1939 Kämpiin illallisille, jonka perustajien johtamat yritykset maksoivat. Kuhanseläkettä ja paistettua teertä nauttiessa esiteltiin säätiötä ja keskustelu jatkui pöytäkirjan mukaan "pikkutunneille saakka", mutta rahahanat eivät merkittävästi auenneet. Toki saatiin 15 lahjoitusta. Vuotuiset kokoukset tarjosivat säätiön hallituksen jäsenille tilaisuuden verkottua, joskin samat henkilöt kuuluivat moniin muihinkin luottamuselimiin.

Työ alkaa sotavuosina

Sodan syttyminen 1939 muutti säätiön toimintaympäristön. Jo ennen talvisodan alkua, 15.11.1939 säätiön hallitus päätti puhelinkokouksessa merkitä maanpuolustuslainaa 200.000 markalla (runsaat 67.000 nykyeuroa). Sittemmin vastaavia lainoja merkittiin useita. Toki niistä maksettiin korko, jota inflaatio pääsi nakertamaan merkittävästi vasta 1940-luvun puolivälissä.

Kauppaa ja muutakin yrittämistä säännöstelltiin yhä tiukemmin. Markkinointi muuttui jakeluksi ja hintasäännöstelyn kaavoihin kuului

Muotokuva Vilho Sjöström.

Kauppaneuvos Ville Mattinen (1884–1975) tunsu itsensä kerjäläiseksi hankkiessaan puheenjohtajana lahjoituksia säätiölle. Oman nimensä hän laittoi tuki listoihin ensimmäiseksi. Vienen Vuokkiniemessä syntynyt Mattinen avusti jo kymmenvuotiaana kyläkaupassa, siirtyi sitten Pohjanmaan kauppoihin ja tuli 1918 Lassila & Tikanojan Helsingin konttorin johtajaksi. 57-vuotiaana hän perusti oman tukkuliikkeen ja 64-vuotiaana James-farkuista tunnetun tehtaan. Hän oli käytetty voima niin elinkeinoelämän kuin muissakin luottamustoimissa.

1942		Panoja ja ottoja		Tilaukset	
Heinä 19	1942	10.441,05			
Joulu 31	1942	20.000			
		30.241,05			
		179,60			
1943		30.420,25			
Heinä 20	1943	532,35			
		30.952,60			
Joulu 31	1943	241,60			
1944		31.494,25			
Heinä 20	1944	551,15			
		32.045,40			
Joulu 31	1944	560,80			
		32.606,20			

Säätiön pankkitiliä käytettiin alkuvaiheessa yksinkertaisesti vastakirjalla. Saldo oli vuoden 1942 päättyessä runsaat 6.000 nykyeuroa. Lahjoituksia alkoi kuitenkin kertyä.

liikevoitto. Toisaalta ajan henkeen kuului yhteisiin asioihin osallistuminen ja liiketoiminnan tuototkin saattoivat olla ihan kohtuullisia, jolloin lahjoituksiin jäi varoja. Verotusuudistuksetkin saattoivat kannustaa lahjoituksiin.

Säätiön pääoma ylittikin jatkosodan aikana varsinaisen toiminnan alkamiselle asetetut rajat – keväällä 1943 saldo oli jo 3,5 miljoonaa markkaa (630.000 nykyeuroa). Suurin erä oli Tukon syntyessä Tukkukunnalta saatu miljoona markkaa. Toki näinkin pieni säätiö oli joutunut maksamaan ensimmäistä omaisuudenluovutusvero 16.726 mk (noin 3.000 nykyeuroa) siirtoväen korvauksia varten.

”Teollisuuden kylmyyttä”

Tukea oli alkuun tullut lähes pelkästään STL:n piiristä. Asiamies Jonne Anttonen valittelikin Kämpissä 18.5.1942 ”teollisuuden kylmyyttä”. Mattinen pauhasi, että ”teollisuus on saatava ymmärtämään, että senkin kohtalo tulee esille aivan varmasti”, sillä ”osuustoiminta ei helmitä ohjelmastaan”. Alwar Niklanderin mukaan

tulossa oli ”osuustoiminnan hyökkäys teollisuuteen”. Ehkä ”talvisodan henki” oli liennyttänyt yleistä kritiikkiä osuustoimintaa kohtaan, joten viholliskuvaa piti kirkastaa. Varapuheenjohtaja, 67-vuotias kauppaneuvos Arthur Söderholm Stockmannilta tosin epäili, ”onko tehtävä suuri numero osuustoiminnan vastustamisesta”. Se saattoi siis kääntyä bumerangiksi, kun osuustoimintaa mainostettiin ja pidettiinkin lähes yleishyödyllisenä toimintana.

Yksittäisiä teollisuusjohtajia saatiinkin säätiön luottamustoimiin – Olavi Sohlberg perustetun kannatusyhdistyksen puheenjohtajaksi 1944 ja Erik R. Serlachius säätiön hallitukseen 1945. Molemmat olivat tunnettujen sukuyhtiöiden nuorehkoja toimitusjohtajia, jotka vaikuttivat sittemmin säätiössä vuosikymmeniä. Laajemmin ei teollisuutta silti saatu mukaan. Mattinenkin alistui 1944 siihen, ettei teollisuuden tukea kannattanut odottaa. Toki monella tukkuliikkeellä oli tehtaita ja Tuko rakennutti melkoisen teollisuusryhmän, josta sittemmin vaihteittain luopui. Mattinen itsekin rakennutti vanhoilla päivillään kuuluisan James-farkkutehtaan.

Kiistelyä Keskon suunnalla

Myöskään Keskoa ei saatu mukaan, vaikka keskolaisten kanssa oltiin yhdessä sotavuosina perustetussa ”Kaupan apu”-toiminnassa, jossa kanavoitiin osin Ruotsista saatuja avustuksia sodassa kärsineille kauppiaille. (Kaikki keskuoliikkeet olivat toki mukana säännöstelykiintiöitä jakavissa valtion toimitelimiissä.). Avustusten jakamisesta tuli kuitenkin kiistaa ja säätiö perusti oman tukirahaston. Mattinen valitteli 1944, ettei Kesko lähde sitä vahvistamaan, vaikka sitä lähellä ollut Suomen Vähittäiskauppiasliitto (SVL) oli ollut jakamassa yhteisen rahaston avustuksia.

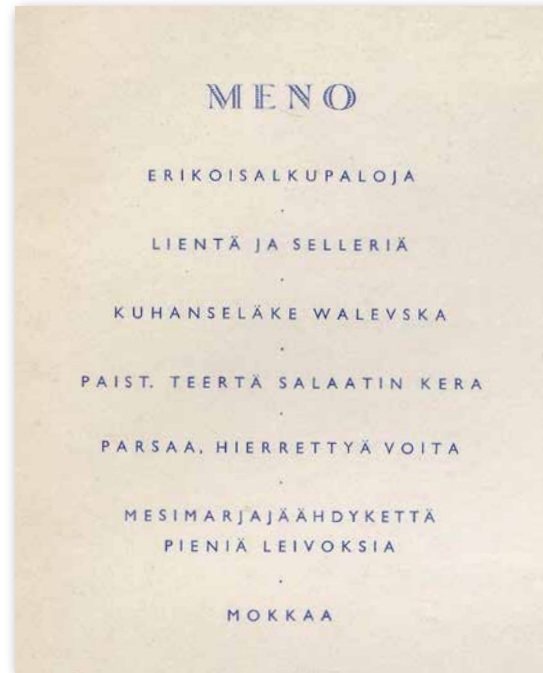
SVL miellettiinkin yleisesti kaikkien vähittäiskauppiain järjestyksi, kunnes tukolaiset

perustivat 1950 Valtakunnan Kauppiasliiton. Muodollisesti SVL julistautui vain K-kauppiain järjestyksi vasta 1968. Sitä ennen oli jo syntynyt yhteinen Vähittäiskaupan Keskusliitto. Säätiö päätti 1944 antaa jo myönnettyt tuet K-kauppiaille, mutta yhteistyön jatkamisesta Keskon suunnalla päätettiin pidättäytyä. Kuten mainittiin, K-ryhmässä oli perustettu oma tukirahasto jo 1930-luvulla.

Kaupan tukirahaston yhtenä lähtökohdana olivat siis Neuvostoliitolle luovutetuille alueille jääneille ja muille sodasta kärsineille kauppiaille mm. puolivirallisen Kansanavun kautta annetut lahjoitukset, joita oli saatu myös Ruotsista. Riisla julisti 29.12.1941 tukirahaston perustamisen säätiön tehtäväksi; eihän säätiö ollut lahjoittanut vielä mitään minnekään eikä tehnyt pääomansa kartuttamisen lisäksi muuta. Kolmea yrittäjää voitaisiin auttaa heti.

Tukirahasto avusti aluksi etenkin 1941 takaisin vallatun Karjalan kauppiaita. Sittemmin kuvaan tulivat myös Lapin sodassa kärsineet yrittäjät. Toisaalta Riisla huomautti 1944, että vähittäiskaupan tukeminen oli osa Tukon toimintaa, mutta säätiön rahasto voi toimia sen rinnalla. Tuko osallistuisi myös kauppapaikkojen hankintaan, neuvontaan ja kauppiaiden valvontaan. Kaupan piirissä kai ensimmäisenä vuorineuvoksen arvon saaneella Riislalla oli siis suuret tavoitteet Tukon kehittämisessä, mikä vaikutti 1954 hänen syrjäytymiseensä. Maa-kuntien vahvat tukkurit eivät liene halunneet joutua Tukon valtiaan rengeiksi. Riislalla oli sitä paitsi oma tukkuliikkeensä, jonka johtamiseen hän syrjäyttämisenä jälkeen keskittyi. Säätiön luottamustoimista hän luopui heti.

Tukirahaston toiminta oli alkuun pieni-muotoista. Vasta syksyllä 1946 voitiin myöntää lainoina yhteensä miljoona markkaa (runsaat 75.000 nykyeuroa) kuudelle sodasta kärsineelle kauppiaalle vakuuksia vastaan.

Illallisella Kämpissä 10.2.1939 säätiötä esiteltiin monille keskeisille yritysjohtajille.

Propagandafilmi ja romaanikilpailu

Säätiön pääomien ja sen toimintapohjan vahvistamiseksi perustettiin 1943 kannatusyhdistys, joka kantoi vuotuisen jäsenmaksun ja hankki lahjoituksia. Sen avainhahmoksi tuli pian sukuyhtiön toimitusjohtaja Olavi Sohlberg, joka siis edusti teollisuutta. Sosiaalisena, urheilullisena juristina hän oli käytetty voima elinkeinoelämän luottamustehtävissä. Säätiötä hän jaksoi palvella 1980-luvun loppuun saakka – lopulta puheenjohtajana. Kannatusyhdistyksen hallinnossa oli muutoin pääosin samaa tukkukaupan väkeä kuin säätiön hallituksessakin.

Kannatusyhdistyksen työ tuotti tulosta – lahjoituksia saatiin ja jäsenmaksut merkitsivät jatkuvaa tulovirtaa. Esim. 1946 yhdistys tuloutti säätiölle 1,5 miljoonaa markkaa (114.000 nykyeuroa). Seuraavana vuonna maan eri puolilla

Säätiön tilaisuuksia pidettiin alkuvuosina usein Kämpissä. Alkuperäisessä Peilisalissa juhlittiin 20-vuotista toimintaa 1956. Ainoa nainen on kirjanpitäjä Helvi Reuna, hänen vieressään S.A. Harima ja Lauri Kirves. Pöydän päässä puhuu asiamies Olavi Kaisla.

Säätiön hallitus 20-vuotiskokouksessaan. Eturivissä Eero Viima, Juho Heitto, puheenjohtaja Ville Mattinen, S.A. Harima ja Antti Wihuri. Takarivissä asiamies Olavi Kaisla, Henrik Paulig, Herbert Wetterstrand, Tapani Tikanoja, R. Erik Serlachius, Ville Salo ja Viljo Karstmaa.

toimi seitsemän keräysasiamiestä. Kun pääomia alkoi olla, säätiössä pohdittiin, mihin niiden tuottoa käytettäisiin – tietenkin säädekirjan mukaisesti. Tavoitteena ei ollut enää niinkään osuustoiminnan arvostelu kuin torjua poliittisen käänteen jälkeen virinneet vaatimukset sosialisoinnista. ”Kolmen suuren” hallitus asetti 1945 sosialisointikomitean ja sosialisointia ajettiin sotatalouden sekä 1930-luvun laman muistojen jäljiltä kaikkialla Länsi-Euroopassa – puhumatta kommunismin vyörystä puna-armeijan mukana Elbelle saakka.

Yleiseen mielipiteeseen vaikuttamiseksi säätiö järjesti yrittäjäaiheisen romaanikilpailun, jonka tuomareiksi saatiin 1944 Mattisen rinnalle kaksi tunnettua kirjallisuusmiestä eli

Ilmari Havu ja Vilho Suomi. He huokailivat ehdokasteosten tasoa eikä Joel Laikan, Reino Rannanheimon ja Kaisa Keron palkittuja teoksia ole sittemmin muistettu. Kilpailua ei toistettuakaan. Tosin kysyttiin, voisiko palkita Ilmari Turjan näytelmän Särkelä itte, jonka päähenkilö on itsetietoinen, mutta sympaattinen tiiliyrittäjä. Näytelmää esitetään edelleen, mutta pal-kitsematta se jäi.

Finlandia-kuvan kanssa pohdittiin propagandaelokuvaa, johon tunnettu tiedotusmies Veli Virkkunen laati 1945 käsikirjoituksen. Yksityisyrittäjien liitto sen toteuttikin. Luontevimmaksi väyläksi vaikuttaa tuli ylipäänsä tukea yrittäjäjärjestöä – niin keskusliittoa kuin perustettuja yrittäjänuorten ja yrittäjänäisten

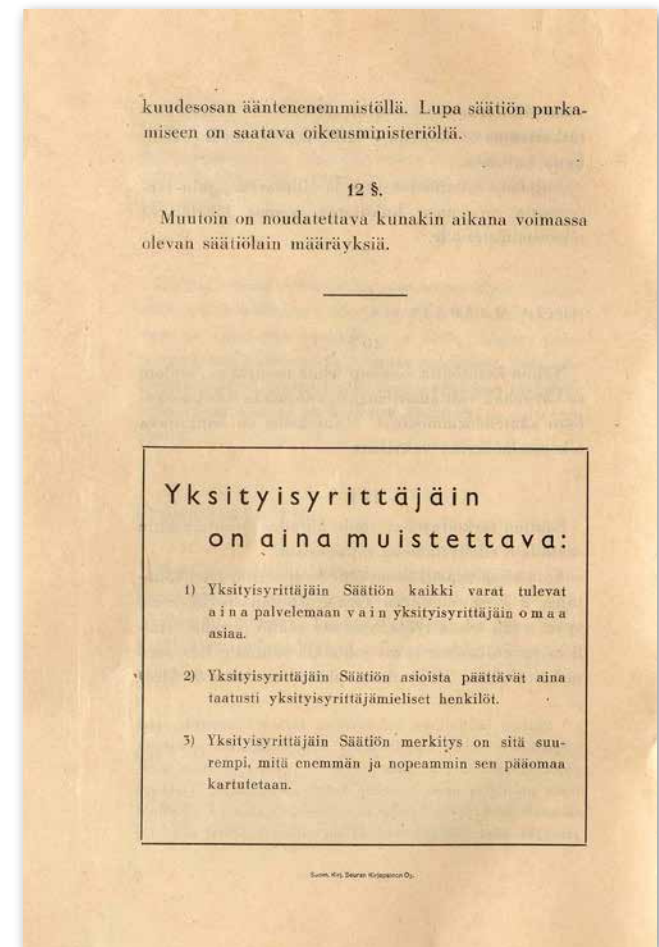
yhteisöjä sekä suoraan alueyhdistyksiäkin. Syksyllä 1945 keskusliitto sai 150.000 mk (18.000 nykyeuroa) lehtiyhtiönsä tukemiseen ja em. elokuvahankkeeseen. Seuraavana vuonna myönnettiin 30.000 mk (2.300 euroa) liiton alijäämän kattamiseen. Yrittäjäliiton tukeminen on tämän jälkeen jatkunut, joskin vaihtelevin muodoin ja tunnelmin, kuten jäljempänä kerrotaan.

Alkuvaiheessa säätiön käytännön asioita oli siis hoidettu yrittäjäliitossa. Tämä muuttui 1945, kun Jonne Anttonen luopui niin liiton vetäjän kuin säätiön palkattoman asiamiehen tehtävistä. Tilalle säätiöön kiinnitettiin kaupp-tieteiden maisteri Lauri Kirves, joka oli samaan aikaan nimitetty STL:n johtajistoon. Hän oli säätiön toimessa vain vuoden verran, mutta tästä alkaen säätiöllä oli läheinen side tukkurien tuolloin vaikutusvaltaiseen järjestöön, jossa hoidettiin monia käytännön asioita. Kirveksen pitkäaikaiseksi, palkkiotoimiseksi seuraajaksi säätiössä tuli 1946 varatuomari Olavi Kaisla, joka päävirassaan kohosi liikevaihtoverotoimiston johtajaksi. Säätiön toimintatapaa uudistettiin perustamalla työvaliokunta (aluksi valmisteluvaliokunnan nimellä).

Säätiön tukema yrittäjäjärjestön taistelu sosialisointia vastaan vaikutti varmaan osaltaan siihen, ettei Suomesta tullut ns. kansandemokratiaa, saati neuvostotasavaltaa, mitä SKP tavoitteli. Mm. yrittäjänuoret olivat toimeliaita – unohtamatta SDP:n taistelua työpaikoilla. Sosialisointikomiteakin vaipui ikiuneen ainoana tuloksena 1946 tuotantokomiteat, jotka osoittautuivat vaarattomiksi ja oikein käytettyinä hyödyllisiksi.

2. Kauppiaiden luotottajana ja apurahojen jakajana

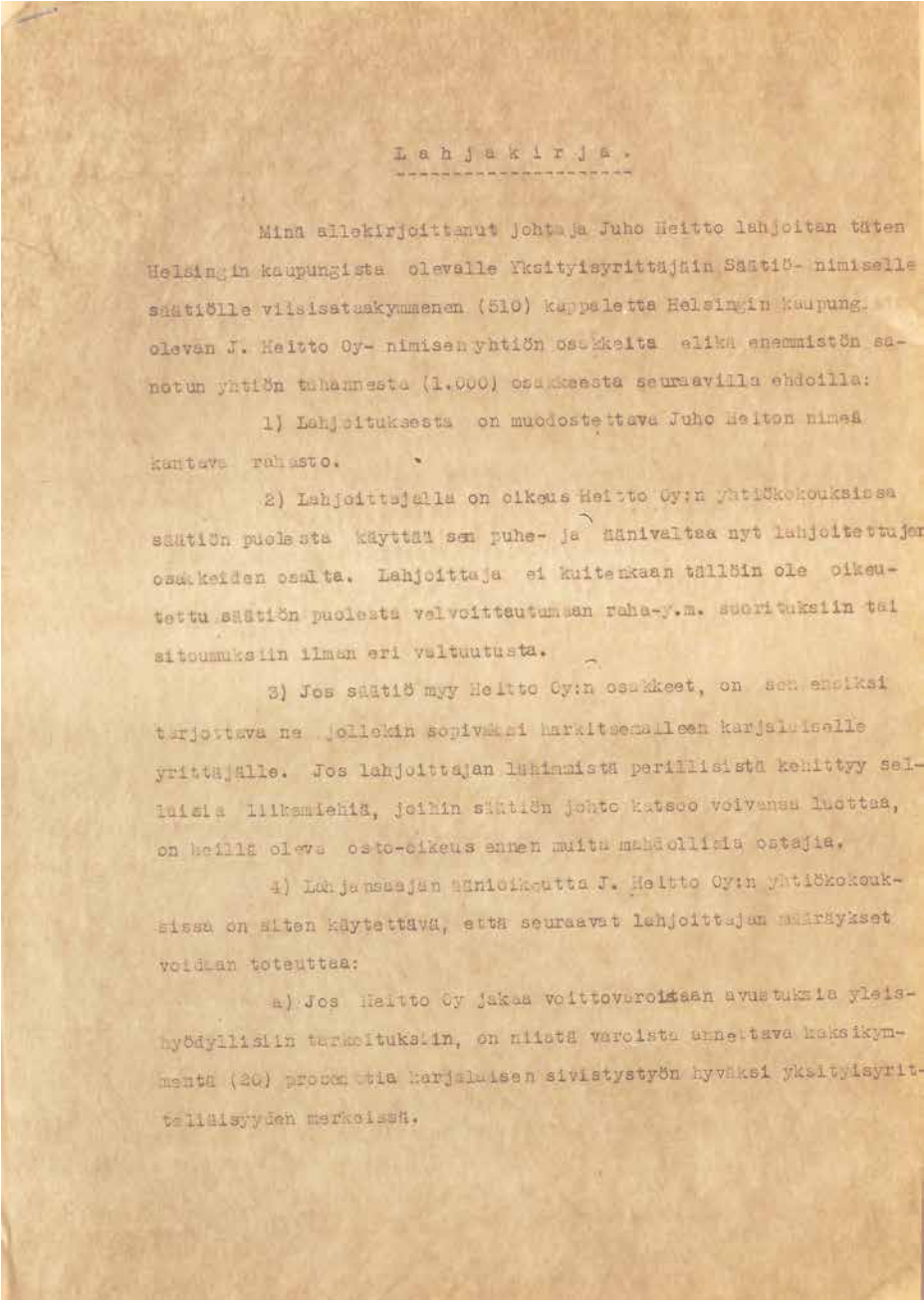
Pitkä askel kohti normaaliaikoja otettiin 1949, kun jakelusäännöstely pääosin lopetettiin. Kahvin ja riisin osalta se päättyi vasta 1954, mutta ”verokahvia” oli jo aiemmin vapaasti saata-

Lahjoituksia kerätessä korostettiin säätiön uskottavuutta yrittäjän oman asian ajajana sekä oikeutta vähentää lahjoitus verotuksessa. Se oli voimassa vuoteen 1967.

villa. Tuontisäännöstely jatkui vuoteen 1957 ja valuuttasäännöstely 1980-luvulle saakka, mutta pääosin Suomi palasi markkinatalouteen. Tämä vaikutti myös säätiön toimintaympäristöön. Mikä oli sen tehtävä, kun taistelu osuustoimintaa vastaan ei enää sytyttänyt? Kaupan kentällä alaa valtasi K-ryhmä, mutta se jos mikä koostui pienyrittäjistä.

Kaupan toimintapuitteet muuttuivat. Enää ei pienenkään kaupan perustamiseen riittänyt

Viipurista lähteneen Juho Heiton lahjoitus vahvisti merkittävästi säätiön pääomaa. Yrityksen käännyttyä tappiolliseksi Heitto lunasti 1959 osakkeet takaisin. Lahjakirjassa korostettiin karjalaisuutta.

tiski, puntari ja luottosuhde tukkuriin, vaan myymälöille asetettiin kasvavia vaatimuksia. Kauppapaikan merkitys kasvoi – eikä niitä aina ollut vapaasti vuokrattavissa kerrostalojen kivijalasta tai maalaistalojen päädyistä.

Vähittäiskauppias tarvitsi rahoi- tusta, mutta reaalikorot olivat

usein jopa negatiivisia ja luotonkysyntä sen myötä suurta. Kauppiaan oli toisi- naan vaikea saada pank- kilainaa investointeihin ja käyttöpääomaan.

Kuten ”alppineuvok- seksi” piikitelty voimakas- tahtoinen Riisla oli jo 1943 ennustanut, keskusliikkeiden rooli vähittäiskaupan tukijana koros- tui näissä oloissa. Säätiöstä tuli pal- jossa yksi Tukon kanavista ryhmän kauppiaiden tukemisessa niin lai- noittajana kuin ammattikoulutuksen tukijana. Säätiö myönsi 1940-luvulta alkaen kauppiaille lainoja käypää korkoa vas- taan. Vakuutena oli alkuun kauppakiinteistö, sittemmin Tukon takaus. Säätiön asiamies ja Tukon pääkirjanpitäjä Helvi Reuna pyörittivät pientä pankkia ”käsipelillä”; korkojen ja lyhen- nysten periminen oli toisinaan työlästä. Luotot myönsi hallituksen työvaliokunta.

Lippalakkeja ja konkursseja

Sodasta kärsimään joutuminen poistettiin lainakriteereistä 1949 ja 1951 Kaupan avun rahasto liitettiin säätiön yleiseen pääomaan. Sota saattoi vaikuttaa kuitenkin siihen, että yhden ensimmäisistä kauppiaslainoista sai 1953 siirtoväkeen kuulunut Arvo Kouki, joka oli rakennuttanut pienen kauppatalon Hert- toniemen omakotialueelle Helsinkiin. Puolen

miljoonan markan (15.000 nykyeuroa) laina oli anottu tavaravaraston hankkimiseen ja riitti siihen ilmeisen hyvin, koska hyllyiltä muis- tan niin pinon perinteisiä lippalakkeja kuin munkkipannun – kuin entisessä Karja- lassa konsanaan. Ne eivät käyneet

1950-luvun lähiössä nopeasti kaupaksi. Koukilla olikin pian vaikeuksia hoitaa lainaansa, mutta hän sai sen makse- tuksi. Kaupassa asioi toki nobelisti F.E. Sillanpää, joka nauratti myyjättäriä puoli- tuhmilla jutuillaan.

Säätiön alkuperäinen tavoite vilahti lainausperusteissa vielä 1952, jolloin ainoa kauppi- aslaina annettiin ”osuustoiminnan liikkeiden pahasti uhkaamalle” Meeri Aholle Kokkolassa. Lainaaminen vilkastui 1955, jolloin myönnettiin 16 lainaa. Samana vuonna kaksi velal- lista teki kuitenkin konkurssin ja

forssalaisen Pukimo Lu-Mon lainasta kirjat- tiin monen vuoden vetkuttelun jälkeen 20.000 nykyeuron luottotappio 1961. Monella muulla- kin velallisella oli vaikeuksia hoitaa luottoaan, mutta enimmäkseen ratkaisu jotenkin löytyi. Lykkäystä lyhennyksiin ja korkoihinkin pyydet- tiin toisinaan kaunopuheisesti ja asiamiehellä sekä säätiön toimielimillä riitti työtä pankkinsa pyörittämisessä. Lainoitustoimintaa käytettiin toisaalta valttina haettaessa säätiölle lahjoituk- sia ja kannatusyhdistykselle jäseniä.

Vakuusongelma helpottui, kun 1962 lai- noille alettiin hyväksyä Tukon omavelkainen takaus. Sellainen oli pian jokseenkin kaikilla luotoilla. Säätiö toimi siis T-kaupan tukiorga- nisaationa. Samaan aikaan vapaaehtoiset Spar- sekä A&O-ketjut voimistuivat STL:n piirissä.

Säätiön aiempi logo oli ajan tavan mukaan koristeellinen Merku- riuksen siipilakkeineen.

Kovin laajaa ei lainaustoiminta ollut. Huip-pukaudella 1958 velallisia oli 49 ja luottokanta 48,5 miljoonaa markkaa (1,2 miljoonaa nyky-euroa). Kun lainaustoiminta lopetettiin 1970-luvun alussa, velallisia oli 35 ja lainakanta 620.000 mk (840.000 nykyeuroa), kun päivittäis-tavaramyymälöitä oli tuohon aikaan vielä lähes 20.000. Varsin harva kauppias edes tukolaisessa leirissä sai siis säätiön lainan. Silti sillä oli oma merkityksensä pysyvästi kireillä luottomarkki-noilla. Muun rahoitus- ja tukitoiminnan kehiti-tyessä säätiö lopetti työlään pankkiharrastelun.

Pääomat karttuvat

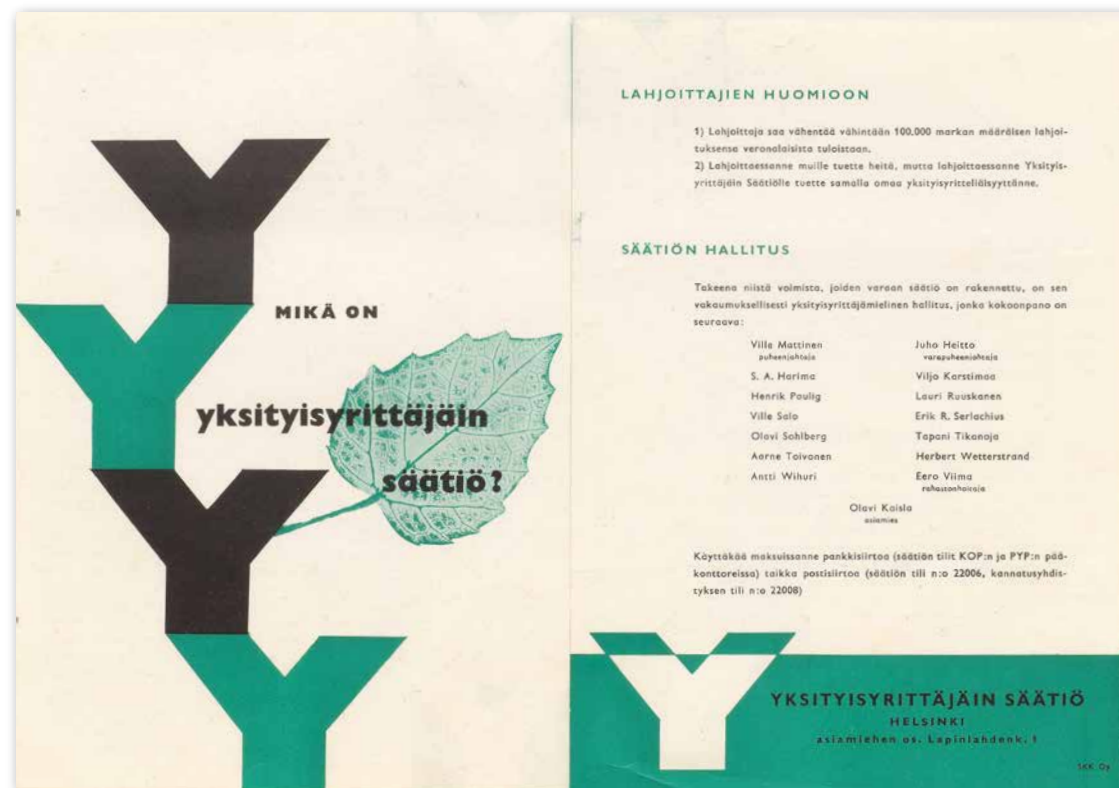
Säätiön pääomat vahvistuivat suoraan tai kan-natusyhdistyksen kautta saatujen lahjoitusten sekä salkun arvonnousun myötä verkalleen. Pariksi vuosikymmeneksi lahjoituksille saatiin verovapaus, joka poistui 1967. Pyöreinä vuosina lahjoitusten antamista kampanjoitiin. Toisaalta 1945 keräysasiamieheksi kiinnitetyn jääkärie-versti P.O. Ekholmin työ tuskin kattoi 22.500 markan (2.715 nykyeuron) kuukausipalkan ja valtion I matkustusluokan kustannuksia. Ehkä pesti liittyi ajalle tyypilliseen pyrkimykseen jär-jestää evp-upseereille toimeentulo, kun puolen miljoonan miehen armeija supistettiin rauhan-sopimuksen mittoihin. Ekholmin työsuhde päättyikin jo vuoden kuluttua. Sittenmin hän vaikutti mm. suojeluskuntien varoja hallinnoi-vassa Urlus-säätiössä.

Huomattava lahjoitus saatiin 1950, kun alun perin viipurilainen talousneuvos Juho Heitto lahjoitti säätiölle yrityksensä osakekan-nan enemmistön, jonka arvoksi kirjattiin kaksi miljoonaa markkaa (75.000 nykyeuroa).Heitto (1887-1967) oli torpparin poika, joka oli aloitta-nut työuransa tukkimetsässä, mutta onnistu-nut käymään kansakoulun. 21-vuotiaana hän perusti kaupan Viipuriin. Se menestyi ja Heitto

vaikutti innokkaasti myös monissa yhteisöissä. Jatkosodan loppuvaiheessa hän pakeni pol-kupyörällä kotikaupungistaan, mutta perusti pian tukkuliikkeen ja kauppaketjun Helsin-kiin. Suurimmillaan yrityksellä oli Helsingissä tukkuliikkeen ohella 17 myymälän ketju, jossa oli tarjolla kaikenlaista elintarvikkeista teks-tiileihin ja rautatarvikkeisiin. Yhtiöllä oli myös viljankuivaamo Somerolla. Sittenmin Heitto perusteli lahjoitustaan sairastumisellaan, jol-loin hän halusi varmistaa yrityksen jatkuvuu-den – mieluiten karjalaisissa käsissä. Perustelu oli saman kaltainen kuin Heikki Huhtamäellä hänen lahjoittaessaan 1943 yrityksensä enem-mistön Suomen Kulttuurirahastolle.

Heitto kutsuttiin säätiön hallitukseen ja alkuun yhtiö maksoi osinkoja, mutta myös uus-merkintöihin osallistuttiin. 1950-luvun lopulla Heitto Oy kääntyi tappiolliseksi eikä saneeraus-kaan auttanut. Yrityksen johtaminen oli saatta-nut kärsiä Heiton monista luottamustoimista; hän oli Kokoomuksen kansanedustajanakin 1948-54 edustaen nykytermein markkinali-beralismia. Kauppaneuvoksen arvon hän sai 70-vuotispäivänään 1957. Ketju todettiin kui-tenkin kovin monihaaraiseksi ja yhtiön 50-vuo-tisjuhlatkin 1958 olivat olleet kalliinpuoleiset. Liikevaihtoa yhtiöllä oli 524 miljoonaa markkaa (lähes 13 miljoonaa nykyeuroa), kun neuvotte-lut uudesta järjestelystä säätiön kanssa alkoivat 1959. Tuskin pieni säätiö onkaan hyvä omistaja kauppaketjulle.

Heitto oli valmis lunastamaan lahjoit-tamansa osakkeet säätiöltä takaisin, mutta hinnasta väännettiin kättä – loppuvaiheessa Motissa Ville Mattisen johdolla. Heitto vetosi tunteellisesti siihen, miten oli paennut 1944 Karjalasta alkaakseen yrittäjänä uudelleen – toki siirtoväen saamien korvausten turvin. Sää-tiö vaati kaupan ehdoksi, ettei Heitto tai hänen

Lahjoittajia houkutteleva säätiön esite oli 1960 muuttunut varsin vetäväksi aiempaan virallisuuteen verrattuna.

perillisensä myy yritystä osuusliikkeille eikä Keskolle. Heitto oli asiassa samaa mieltä, mutta protestoi, ettei hän ”ole niin rahan ahne, että sieluni myisin”. Ehto hyväksyttiin ja sitten nau-tittiin yhdessä päivällinen, mutta kaiken varalta säätiö pidatti hallussaan yhden osakkeen ja vaati yhtiöjärjestykseen lunastusehdon. Taus-talla olivat varmaan suuret periaatteet, mutta hyvien liikepaikkojen arvo oli myös nousussa. Niitä ei haluttu antaa T-ryhmän kilpailijoille.

Heitto maksoi tinkimisen jälkeen 1500 markkaa osakkeesta eli yhteensä 7.648.500 mk (177.500 nykyeuroa). Summasta muodostettiin säätiöön viiden miljoonan markan (123.000

nykyeuron) Juho Heiton rahasto. Jo 1961 Heitto möi yrityksensä Saastamoinen-yhtiölle, joka sai lunastaa myös säätiön ainoan osakkeen – eihän ollut pelkoa kauppapaikkojen siirtymisestä kilpailijoille, kun Saastamoisen toimitusjohtaja Osmo P. Karttunen oli nousussa STL:n ykkös-hahmoksi. Heitto kuoli 1967.

Ahokallioiden iso lahjoitus

Säätiön tulevaisuudelle merkittävä lahjoitus saatiin 1961, jolloin saatiin kuulla liikemies Viktor Ahokallion Elli-lesken testamentanneen Yksityisyrittäjien Säätiölle puolet omaisuudes-taan. Se koostui Kaarlenkatu 19:n kerrostalon

monista huoneistoista Helsingin Kalliossa, asunto-osakkeesta Nervanderinkadulla ja maataloista Mäntyharjulla. Neljänneksen omaisuudesta leskirouva Elli Ahokallio (s. Lokka) testamenttasi Liikesivistysrahastolle, pieniä eriä saivat mm. hänen veljensä. Testamentin mukaan omaisuus oli sijoitettava kiinteistöihin tai pörssiosakkeisiin, ei kuitenkaan pankki-osakkeisiin.

Mäntsälässä 5.9.1869 talollisen poikana syntynyt Viktor Ahokallio (alun perin Ahlberg-Anttila) perusti kansa- ja kauppakoulun jälkeen kotiseudullaan maakaupan siirtyen 1898 Kotkaan harjoittamaan kangas- ja siirtomaatavaroiden tukku- ja vähittäiskauppaa. Siitä muodostui 1905 Kotkan Tukkukauppa Osakeyhtiö, jota Ahokallio johti 13 vuotta. Vuonna 1919 hän muutti Helsinkiin perustaen Fr. Lindströmin kanssa tukkuliikkeen nimellä Ahokallio & Lindström. Ahokallio luopui siitä kuitenkin 1925 siirtyen hoitamaan kiinteistöjään ja luottamustoimiaan. Kotkan Tukkukauppa Oy puolestaan siirtyi 1933 konkurssin jälkeen Hallman-konserniin.

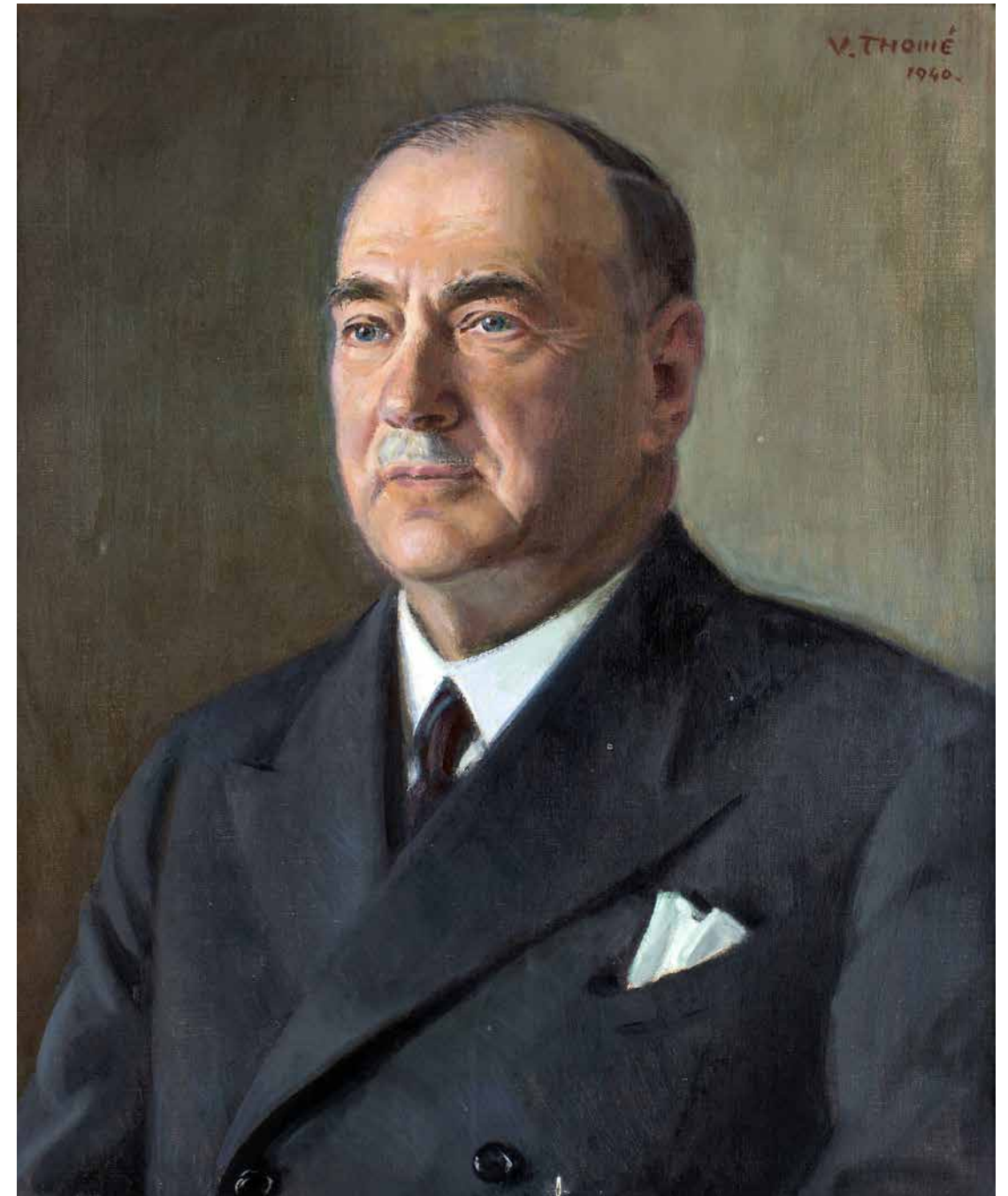
Ahokallio oli STL:n perustajia ja liiton alkuvaiheen hallinnon jäsen ja toimi mm. Suomen Sokerin hallintoneuvoston varapuheenjohtajana. Kotkassa hän oli mm. kaupunginvaltuuston puheenjohtajana vuoteen 1918 eli ennen yleistä äänioikeutta allekirjoittaen marraskuun suurlakon 1917 jälkeen sopimuksen työväen järjestyskaartin kanssa. Vastapuolen allekirjoittajana oli tuleva valtakunnallisen punakaartin ylipäällikkö Eero Haapalainen.

Yhteyden lahjoittajiin oli järjestänyt säätiön hallituksen jäsen, Yrittäjien vakuutusyhtiön toimitusjohtaja Viljo Karstimaa. Viktor Ahokallio olikin toiminut 1929-43 eli lähes kuolemaansa saakka nykyisen Fennian johtokunnan puheenjohtajana. Moni säätiön vaikuttaja on vuosi-

kymmenten varrella kuulunut yhtiön hallintoelimiin ja muotitermin mukaan taustalla oli siis verkottumista. Ahokallio oli myös kuulunut säätiön alkuvaiheen ytimen muodostaneisiin tukkureihin. 9.4.1951 allekirjoitetussa testamentissaan Elli Ahokallio korosti Karstimaan auttaneen häntä korvauksetta kymmenisen vuotta. Karstimaa saikin palkkioksi kahdeksan prosenttia pesän arvosta. Säätiö myönsi hänelle lisäksi vuosikokouksessa 1963 vaivoistaan 3.000 mk (6200 nykyeuroa). Hieman aiemmin (1960) Karstimaa oli joutunut jättämään vakuutusyhtiön toimitusjohtajuuden.

Pesän jaon jälkeen säätiö sai haltuunsa 11 osakeasuntoa Kaarlenkadulta, kun taas tila Mäntyharjulla myytiin miljoonalla markalla (175.000 nykyeuroa). Säätiön asiamies alkoi hallita Kaarlenkadun asuntoja ja lahjoituksesta muodostettiin säätiöön Viktor ja Elli Ahokallion rahasto. Kalliolaisten vuokra-asuntojen hoitaminen oli kuitenkin asiamiehelle työlästä ja niiden tuotto vuokrasäännöstelyn oloissa melko heikkoa. Huoneistot alkoivat olla myös remontin tarpeessa. Asunto-osakkeet myytiinkin 1982 ja varat sijoitettiin pörssiosakkeisiin. Ahokallioiden rahaston pääoma nousi tämän jälkeen nopeasti. Vuoden 2015 tilinpäätöksessä sen käypä arvo oli 17,3 miljoonaa euroa.

Muita erityisrahastoiksi muodostettuja lahjoituksia saatiin säätiön avainhahmolta Ville Mattiselta sekä G.W. Sohlberg- ja Pohjanmaayhtiöiltä. Tiettyä tukea saattoi sisältyä siihenkin, kun säätiö osti 505 neliömetrin huoneiston Pohjoisranta 4:stä 1973 saatuaan Tukon lupauksen, että keskusliike vuokraa sen tytäryhtiölleen, mainostoimisto Erva-Latvalalle maksaen yhtiövastikkeet ja remontin sekä kahdeksan prosentin vuotuisen koron. Huoneisto myytiin 1989 Liikesivistysrahastolle 9,4 miljoonalla markalla (2,6 milj. nykyeuroa).

Muotokuva Verner Thomé.

Säätiön tärkein lahjoittaja Viktor Ahokallio (s. 1869) oli self made-yrittäjä, jolla oli tukkukauppa ensin Kotkassa ja sitten Helsingissä. 1920-luvulla hän keskittyi kiinteistöjensä hoitoon sekä luottamustoimiinsa mm. Yrittäjien Vakuutuksen johtokunnan puheenjohtajana 1929-43. Nykyinen Fennia on aina ollut lähellä säätiötä; muotokuva on sen kokoelmassa. Testamentin laati hänen Elli-puolisonsa.

*Tunnelma 30-vuotis-
kokouksessa 1966
kerto i aikakauden
tyylistä. Vasemmalta
Urpo M. Hilska, Eero
Viima, Ville Salo,
Tauno Väyrynen,
puheenjohtaja Ville
Mattinen, asiamies
Olavi Kaisla, Olavi
Sohlberg, Herbert
Wetterstrand, Henrik
Paulig ja Tapani
Tikanoja.*

Ennen muuta Ahokallioiden pesämunan saatuaan säätiön pääomat vahvistuivat taitavalla sijoitustoiminnalla. 1980-luvulla säätiö osallistui myös ”markkinarahan” rynnistykseen Suomen säädellylle rahoituskentälle sijoittamalla varoja Tukon ns. notariaattitalletuksiin. Niille määriteltiin pankkien tuella päivittäin käypä korko, kun perinteinen korko oli säännöstelty – ja luotot tiukassa. Rahamarkkinoiden vapautuessa 1986 alkuun ”harmaaksi rahaksi” leimattu järjestelmä kuihtui. Toki vielä 1989 Peter Fazer kyseli, olisiko säätiön Tuko-talletuksille hankittava vakuus. Toisaalta säätiön varoja oli ollut Tukon tilillä jo 1950-luvulla.

Apurahojen jako alkaa

Henkilökohtaisia apurahoja säätiö alkoi jakaa 1940-luvun puolivälistä alkaen Niilo Hentolan, Topi Törmän ja Arvo Puukarin kaltaisille markkinoinnin guruille opintomatkoihin sekä liiketalouden emeritus-professorille Kyösti Järviselle Yrittäjäkutsumus kautta aikain-teoksen viimeistelyyn. Sen myynti osoittautui tosin vaikeaksi, vaikka apuun yritettiin saada provision voimalla Yrittäjänuoret. Järvinen, Kauppa-
korkeakoulun tosiasiallinen perustaja (ja tämän kirjoittajan puolikaukainen sukulainen) sai säätiöltä tukea vielä yrittäjäaiheiseen runokoelmaankin.

Apurahojen jako vilkastui 1960-luvulla säätiön pääomien vahvistuttua. Matka-apurahoista laadittiin 1959 ohjesääntökin, mutta niitä jaettiin vain muutama vuodessa. 1970-luvulla aloitettiin julkinen hakumenettely säätiön hallituksen arvioidessa hyvinkin erilaisia hakemuksia. Linjoituksessa karsittiin mm. psykologiset ja sosiologiset lähestymistavat ja suosittiin ulkomaista opiskelua. 1980-luvulle tultua hakuprosessi todettiin liian raskaaksi ja 1983 siirryttiin pyytämään kauppa-
korkeakoulujen rehtoreilta

valmiit ehdotukset apurahojen saajiksi. Edellisenä vuonna professori Björn Wahlroosin työryhmälle oli toki myönnetty 40.000 mk (vajaat 18.000 nykyeuroa) tutkimukselle verotuksen vaikutuksesta osakesäästämiseen.

Säätiö oli tukenut satunnaisesti liikelämän koulutusta jo 1940-luvulla. Merkittävämmiin siihen panostettiin 1960-luvun alussa tukemalla Valtakunnan Kauppiasliiton kursseja Sipoon Kisakalliossa. Niistä kehittyi pian Vantaan Hämeenkylässä T-kaupan opisto, joka toimi Tukon varoilla. Myynti- ja mainoskoulua (nykyistä Markkinointi-instituuttia) tuettiin mm. sen talohankkeessa. Oppilaitosten käynteille jaettiin sittemmin kannustuspalkintoja.

3. Yrittäjäliike kriisistä nousuun

Säätiölle läheinen yrittäjäliike joutui vaikeuksiin 1950-luvun lopulla, kun normaalioloihin oli totuttu eikä sen enempää osuustoimintaa kuin sosialisointia juuri pelätty. Säätiön keräysesitteessä 1959 molempiin uhkiin toki viitattiin, sen ohella varoiteltiin Valtion hankintakeskuksesta. 1960-luvun radikalismien aika oli kuitenkin vasta edessä. Yrittäjääatteen lipun heiluttamisesta ei haluttu maksaa jäsenmaksuja ja tukkukauppiaiden STL:kin leikkasi tuntuvasti tukeaan.

Yrittäjänuoret ajautuivat 1957 kerrassaan talouskriisiin, mistä säätiö pelasti yhteisön 400.000 mk:n (10.000 nykyeuroa) tuella. Samalla nuorisojärjestö päätti rekisteröityä. Yrittäjien keskusliitto valitteli puolestaan 1959 joutuneensa ”järjestöelämälle tyypilliseen laskukauteen”; sen merkitystä ei tajuttu ja liiton olemassaolokin oli vaakalaudalla. Toiminnanjohtaja Pentti Aarnio uskoi sentään järjestön elpymiseen, mutta miljoonan markan tappion kattamiseen hän anoi 2,5 miljoonaa markkaa (65.000 nykyeuroa). Se myönnettiin eikä liitto

Muotokuva Sonja Jäämeri.

Vuorineuvos Olavi Sohlberg (1908 - 2001) johti ensin säätiön kannatusyhdistystä ja 1974-91 säätiön hallitusta. Sukuyhtiön toimitusjohtajaksi hän tuli jo 32-vuotiaana jatkaen sittemmin sen johtokunnan ja hallituksen puheenjohtajana vuoteen 1991 saakka. Sosiaalinen, urheilullinen juristi oli myös käytetty voima elinkeinoelämän ja muissakin luottamustehtävissä.

Hallitus kokouksessaan 17.9.1986 Katajanokan Kasinon Korsukabinetissa, vas. asiamies Pirjo Lehto, puheenjohtaja Olavi Sohlberg, Kari Elo, Pentti Herkama, Heikki Timonen, Tapani Tikanoja ja Pentti Kivinen.

kaatunut, vaikka toimintaa ja henkilökuntaa oli jouduttu supistamaan. Nimi lyheni 1961 Yrittäjien Liitoksi. Säätiö tuki sitä vuosittain ja monet henkilösitit yhdistivät organisaatioita.

Säätiö etsi 1966 lisää voimia yrittäjäjärjestöille selvittämällä varsin mittavasti palveluyhtiön ja mahdollisesti oman kirjapainonkin perustamista yrittäjäkentän lukuisille lehdille. Pian selvisi, että kilpailuttamalla sai edullisempia painotarjouksia kuin suunnitellulla keskitämisellä. Tätä olisi luullut itsestään selvyudeksi yrittäjäliikkeessä, mutta ”kokonaisvaltainen” suunnittelu oli muotia 1960-luvulla.

Edes radikaalien hyökkäykset ”riistäjiä” kohtaan eivät alkuun voimistaneet yrittäjäliikettä. Liiton toimitusjohtajana vuodesta 1968 vaikuttanut everstiluutnantti ja maisteri Viljo

Terho osasi kyllä tarkkailijoiden mukaan ”olla oikeaan aikaan oikeassa paikassa”, mutta eihän sitä kentällä nähty. Yrittäjyyden näkyvyyttä tosin lisäsi se, että 1968 oli aloitettu jakaa vuosittain Y-vakuutuksen ideoimia ja rahoittamia valtakunnallisia yrittäjäpalkintoja. Säätiölle varattiin kaksi paikkaa palkintolautakuntaan. Tämä kuvio on edelleen voimassa.

Yrittäjäliike halkeaa ja yhdistyy

Keskusliiton vaimeus johti 1970-luvun alussa yrittäjäliikkeen halkeamiseen, vaikka tämä yritettiin virallisesti kiistää. Keskusliitolle oli jo 1930-luvulla syntynyt paikallis- ja alueyhdistyksiä, joille kehittyi vähitellen vahva itsetunto – myös suhteessa omiin ”Helsingin herroihin”. Aluejärjestöt perustivat 1972 oman rinnak-

kaisliiton, jonka keskuspaikka oli ”Business City” Lahti. Siellä oli paljon self made-yrittäjiä, mutta ei yliopistoa, lääninhallitusta eikä perinteisten, usein ruotsinkielisten suuryritysten pääkonttoreita. Toimintaa johti Lahden Messujen vetäjä Voitto Talonen, joka saapui tervehtimään tämän kirjoittajaa, Uuden Suomen taloustoimituksen uutta päällikköä, jatsarisaappaissa. Hänen toimistoonsa liittyi yrittäjäsauna, jossa tarjottiin lenkkimakkaraa hienon sampajan kera. Tärkein keulahahmo oli self made-yrittäjä, hitsauslaitteilla menestynyt teollisuusneuvos Martti Kemppi.

Yrittäjien aluejärjestöjen liiton henki oli siis maanläheinen ja aktiivinen. Se veti puoleensa ”Reporadion” ja muun radikalismien paineessa. Oli siinä nykyisten perussuomalaisten tuoksuakin.

Liikkeen kaksijakoisuus todettiin ongelmaksi ja Yksityisyrittäjien Säätiössäkin keskeisesti rahastonhoitajana ja varapuheenjohtajana vaikuttanut Tukon pääjohtaja, vuorineuvos Eero Viima pyrki ratkaisemaan kulisissa kiistaa. Eri haarat yhdistettiinkin 1976 Suomen Yrittäjien Keskusliitoksi (SYKL). Sen toimitusjohtajaksi kiinnitettiin tohtori Waldemar Bühler, jonka retoriikasta tuli legendaarista. Säätiö alkoi pian neuvotella uuden organisaation kanssa perinteisen suhteen luonteesta. Alku oli viileä: SYKL:n 100.000 mk:n avustusanomus 1977 muutettiin 50.000 markan (32.000 nykyeuroa) korottomaksi lainaksi ja huomautettiin, ettei avustuksia sopinut merkitä etukäteen liiton budjettiin.

Suhteista keskusteltiin 29.5.1979 liittojen korkealla johtotasolla; SYKL:n puheenjohtaja Arne Berner oli käväissyt ministerinä ja säätiön puheenjohtajallekin, vuorineuvos Olavi Sohlbergille oli tarjottu 1953 valtioneuvoston jäsenyyttä. Asioista puhuttiin hyvässä hen-

gessä. Sitä saattoi vahvistaa SYKL:n kultaisen yrittäjäristin myöntäminen säätiön asiamiehelle Olavi Kaislalle. Bühler suosi erilaisia huomionosoituksia, mutta maksullinen, myös palkollisille myönnettävä yrittäjäristi kilpaili samalla Keskuskauppakamarin tärkeimmän tulonlähteen, sen maksullisten ansiomerkkien kanssa.

Vuotuisia tapaamisia jatkettiin ja säätiölle kirjattiin paikka SYKL:n hallituksessa alue- ja toimialajärjestöjen edustajien rinnalla. Tehtävässä oli kauan Y-vakuutuksen toimitusjohtaja Kari Elo. Kannatusyhdistyksen uusi puheenjohtaja Klaus Sohlberg neuvotteli puolestaan Bühlerin kanssa useita kertoja organisaatioiden suhteesta; esillä oli jopa kannatusyhdistyksen liittäminen jotenkin SYKL:n osaksi. Tämä ei toteutunut.

Tuki SYKL:lle tärkeää

SYKL sai 1981 säätiöltä tukea 150.000 mk (66.000 nykyeuroa), kun apurahoja jaettiin 47.000 mk (20.000 nykyeuroa), joten yrittäjäliikkeen tukeminen oli selkeästi säätiön päätehtävä. Tällä tasolla tuki pysyi seuraavat vuodet. Sen sijaan apurahojen määrä nousi, kun Kaarlenkadun huoneistojen myyntitulot vahvistivat pääomia. Toisaalta SYKL:n suuntaan vedettiin rajaa hylkäämällä 1982 sen 250.000 mk:n (110.000 nykyeuroa) anomus poliittiseen vaikuttamiseen eduskuntavaalien edellä. Tuki päätettiin antaa SYKL:n tutkimus- ja selvitystyöhön – ei suoraan poliittiseen lobbaukseen. Toki tutkimukset saattoivat siinä auttaa. Tutkimuskohteeksi SYKL:lle ehdotettiin 1984 valtion epätervettä yritystoimintaa.

Toinen raja vedettiin, kun säätiö ei 1985 tukenut SYKL:n kylkiäisen Yrittäjäinstituutin seminaaria. Tyyliinsä mukaisesti tohtori Hannu Rautkallio oli suunnitellut sen suureelliseksi – Dipolissa esiintyisivät niin Lenita Airisto kuin

Jörn Donner, Paavo Haavikko ja Pehr Gyllenhammar. Työryhmiä kaavailtiin tusinan verran. 440.000 mk:n (lähies 150.000 nykyeuroa) budjetti oli kuitenkin jokseenkin tyhjän päällä. Myöskään suuren kansainvälisen pienyrittäjäkonferenssin rahoittamiseen 1988 ei säätiö lähtenyt mukaan. Toiminnasta nousikin jälkiporua, vaikka konferenssi sinänsä onnistui.

Jo 1980-luvun alkuvuosina Bühler oli saanut SYKL:n jäsenmaksutulot niin vahvaan nousuun, ettei liitto hänen sanojensa mukaan ollut enää riippuvainen säätiön tuesta. Sen suhteellinen merkitys niin säätiölle kuin yrittäjäjärjestölle alkoikin supistua ja yhteisöt toimia omilla tahoillaan. Varmaan Bühler katsoi myös toimintavapautensa kasvavan, kun riippuvuus ”kummisedistä” väheni. Toisaalta SYKL:n linjaa päätettiin 1984 etäännyttää monia ärsyttä-neestä populismista kohti ”asialinjaa”. Tämän kirjoittaja pohtikin muuatta SYKL:n paneelikeskustelua Turussa seurattuaan, milloin alkaa kiväärien jako.

Sittemmin säätiössä etenkin Peter Fazer korosti, että yhdistysten tuli toimia ensi sijassa jäsenmaksuillaan. Niitä maksettaisiin, jos yhdistyksen toiminta katsottaisiin hyödylliseksi. Tähän suuntaan edettiin isommita kiistoitta.

4. Yritys Hyvä -kilpailulla uusille teille

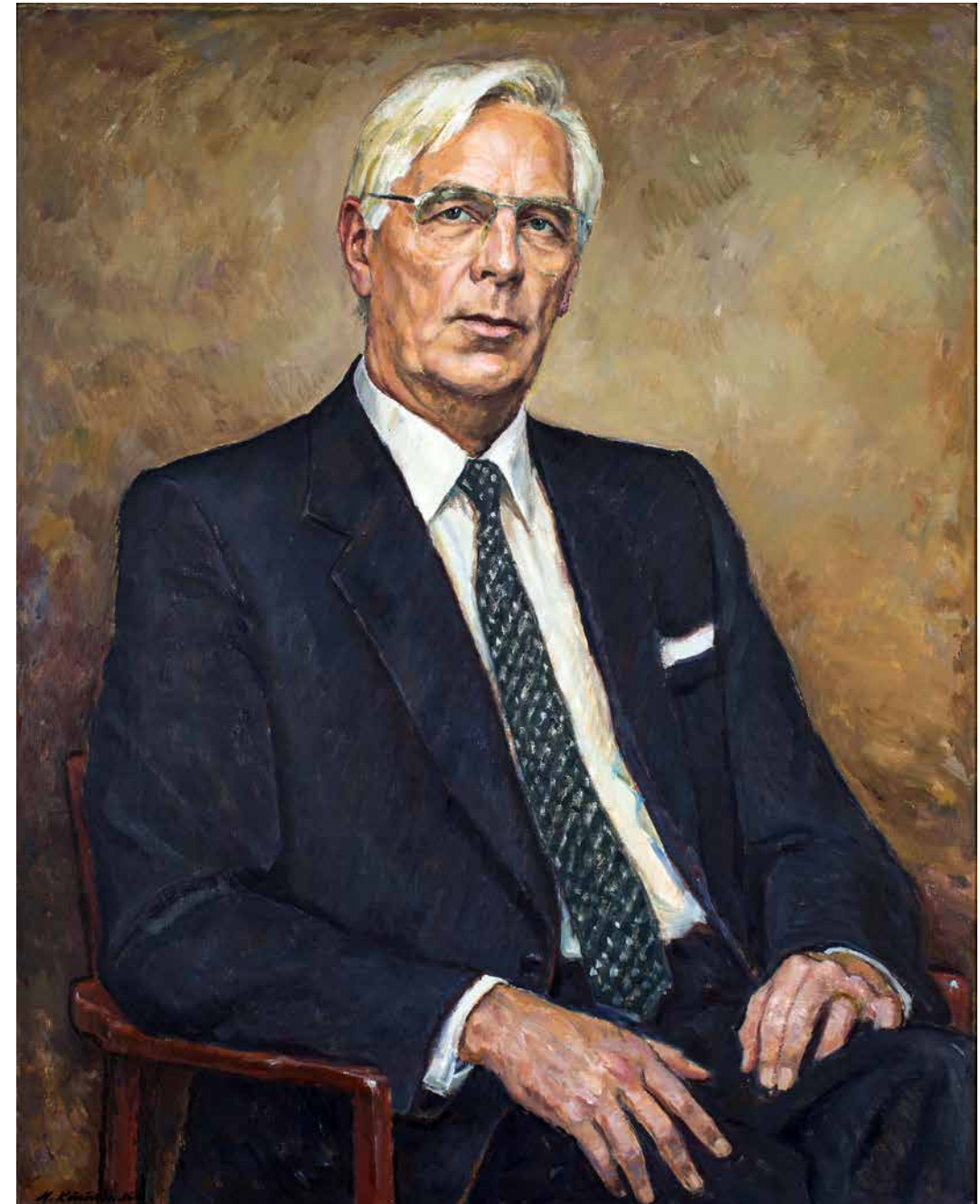
1980-luvun puoliväli oli taitekohta säätiölle monella tavalla. Perustajien sukupolvi oli väistynyt tai väistymässä säätiön viettäessä 50-vuotisjuhlaansa 1986. Opetusneuvos Erkki Reittilä kirjoitti tuolloin historiikin ja ilmeisesti viimeisen kerran yritettiin kerätä merkittävästi lahjoituksia juhluvuoden merkeissä. Lahjoittajat olivat säätiön sisäpiiristä.

Avainhenkilöistä kauppaneuvos Ville Mattinen oli luopunut alusta asti hoitamastaan

puheenjohtajuudesta 1974 vuorineuvos Olavi Sohlbergin ryhtyessä seuraajaksi. Rahastonhoitajana ja varapuheenjohtajana kauan ollut vuorineuvos Eero Viima kuoli 1982 vuorineuvos Pentti Herkaman seuratuss häntä niin Tukossa kuin säätiössä. Herkama seurasi sitten 1991 Sohlbergia puheenjohtajana. Uutta, idearikasta polvea säätiössä edusti etenkin rahastonhoitaja Tapani Tikanoja, joka toki kuului perinteisiin tukkurisukuihin. Kannatusyhdistystä oli sen loppuvaiheessa vetänyt Klaus Sohlberg, joka arvelee tulleen tehtävään pikemmin toki jo iäkkäämmän laskettelukaverinsa, kauppaneuvos Reijo Kuusisen kuin Olavi-isänsä kautta.

Pitkäaikainen asiamies Olavi Kaisla väistyi 1984 ja häntä seurasi Tukossa palvellut Pirjo Lehto, joka oli jo muutaman vuoden hoitanut säätiön kirjanpidon. Lehto oli ensimmäinen nainen säätiön hallinnossa. Kauppaneuvos Rakel Wihurikin oli saanut – ainoana naisena – tyytyä kannatusyhdistyksen hallitukseen (1950-70). Kannatusyhdistys oli sinänsä lopetettu 1982, kun sitä ei saatu kytketyksi yrittäjäjärjestöön ja lahjoitusten virtakin oli tyrehtynyt. Moni yritys takelteli jäsenmaksuissakin – osan ilmoittaessa joutuvansa karsimaan tällaisia jäsenyyksiään. Kannatusyhdistys olikin tehnyt tehtävänsä; säätiötä voitiin kehittää sen oman pääoman pohjalta.

Myös elinkeinoelämän ja etenkin säätiölle läheisen tukkukaupan kuviot olivat muuttuneet. Kun STL-ryhmän tukkukauppoja oli ollut enimmillään 230 – rauta- ja koneliik-keet mukaan lukien lähes 300 – oli T-kaupan tukkuporras keskittynyt 1980-luvulla muutama ketjuun ja suuriin keskusvarastoihin. T-vähittäiskauppoja oli toki edelleen runsaasti ja niillä viimein yhteinen T-kilpi. Perinteinen vihollinen osuustoiminta oli puolestaan sanerattavana eikä OTK-lainen eli E-liike siitä ajan

Muotokuva Martti Könönen.

Vuorineuvos Pentti Herkama (1924-2010) palveli Tukossa 35 vuotta. Pääjohtajana hän selkeytti T-kaupan järjestelmää, mutta pitäytyi kolmiportaisuudessa. Anttila ostettiin hänen kaudellaan. Säätiön Herkama ohjasi läpi 1990-luvun laman korostaen varovaisuutta. Pääoma ylittikin vuosituhannen vaihtuessa sadan miljoonan nykyeuron tason.

Juhlakokoukseen Helsingin Suomalaisella Klubilla 1996 kutsuttiin myös edellinen puheenjohtaja Olavi Sohlberg (eturivissä toinen vas.). Muut eturivissä Aarne J. Aarnio, Tapani Tikanoja ja Pentti Herkama. Takarivissä vasemmalta Pentti Kivinen, Klaus Sohlberg, Peter Fazer, Heikki Timonen, Matti Aalto, Lassi Aminoff, Kari Elo, Tapani Suni ja Pirjo Lehto.

mittaan omana kaupparyhmänään elpynyt-kään. K-ryhmä sen sijaan menestyi. Säätiötä oli kuitenkin yhä vaikeampi nähdä yhden kauppa-ryhmän tukijaksi tai kylkiäiseksi. Oli etsittävä väljempiä vesiä ja uudistettava toiminta-ajatusta.

Yritys Hyvä-kilpailu alkaa

Yhden reitin uusille vesille tarjosi 1984 Tapani Tikanojan aloite yrittäjäaiheisesta kirjoituskilpailusta peruskoulun yhdeksäluokkalaisille. Tästä päästiin sopimukseen Kouluhallituksen pääjohtajan Erkki Ahon kanssa ja ensimmäinen kilpailu pidettiin 1985. Osallistujia oli heti 9.700 eli noin kolmannes yhdeksänsien luokkien oppilaista. Käytännön toimet hoiti säätiön avustuksen turvin Koulun kerhokeskus (nykyisin Kehittämiskeskus Opinkirjo) toiminnanjohtaja Pirkko Kallion ottaessa aloitteen napakasti hoitoonsa. Opettajat suorittivat esikarsinnan ja lopullisen valinnan on tehnyt raati, jossa säätiö on ollut vahvasti mukana opetusalan ammattilaisten edustajien rinnalla.

Palkinnoiksi hankittiin kymmenen Olivetti Praxis 20-sähkökirjoituskonetta. Lisäksi yksi Olivetti arvottiin opettajien kesken. Harva aavisti, että kirjoituskone olisi pian museoesine. Esimerkiksi Uuden Suomen toimituksessa niistä luovuttiin 1988; ensimmäisen oli tuonut valokuvaajana paremmin tunnettu I.K. Inha vuosisatojen vaihteessa. Kussakin 2.500 luokassa jaettiin alkuvuosina tunnustuspalkintona G.W. Sohlbergin valmistama peltinen tarjotin, jonka kuvio vaihtui vuosittain. Sen suunnitteli Tukon tytäryhtiö, mainostoimisto Erva-Latvala.

Kilpailua päätettiin heti jatkaa ja niin on tehty jatkuvasti. Yritys Hyvä/Tag en chans on tavoittanut kirjoittajiksi noin 620.000 suomalaista. Se on osallistujamäärältään Suomen suurin aiheeseen liittyvä kilpailu. Palkintojen jakotilaisuuksissa – yleensä säätiön hallituksen

jäsenten johtamien yritysten tiloissa – on ollut tunnelmaa. Parhaita tekstejä on julkaistu yliopilaskirjoitusten valioaineiden lailla.

Koulupolitiikan vaikuttajana

Menestys innosti säätiön pyrkimään jopa koulupoliittiseksi vaikuttajaksi. 13-15.3.1986 järjestettiin peräti laivaseminaari, jonka tähtiä olivat Kouluhallituksen pääjohtaja Erkki Aho sekä 78-vuotias säätiön puheenjohtaja Olavi Sohlberg. Ehkä Aho halusi myös kohentaa mainettaan, jota sävytti Pirkkalan koulukokeilu ja sen kuuluisa moniste 1970-luvulla; Ahon roolista tapahtumissa kertoo dosentti Jari Leskisen tuore tutkimus Kohti sosialismia!. Suhteita kouluhallintoon on vaalittu jatkossakin.

Säätiö kutsui 1986 myös koolle kouluasioita hoitavien elinkeinojärjestöjen toimikunnan; mukana olivat teollisuuden Taloudellinen tiedotustoimisto (nykyinen TaT), kauppakamarien ns. Est-toimintaa koordinoanut Keskuskauppakamari sekä SYKL ja Kaupan keskusvaliokunta. Säätiön vahvalla panoksella ideoitiin tällöin kouluihin Työelämä tutuksi- eli Tet-toiminta, joka on nykyään luonnollinen osa koulun arkea.

Yhteistyötä järjestöjen kesken sekä Opinkirjon kanssa oli jatkossakin. Vähitellen säätiö ymmärsi kuitenkin rajata roolinsa koulupolitiikassa. Pirkkalan kokeilussa huipentunut "riistäjien" vastaisen propagandan kylväminen – jopa ensiluokkalaisten ympäristöopissa – oli toisaalta loppunut. Perusopetuksen opetussuunnitelmassa 1994 yrittäjäyys oli jo läpäisevänä aihekokonaisuutena; opettajien tuli sisällyttää teema kaikkiin oppiaineisiin. Säätiö rahoitti 2010 yhdysvaltalaisen Tony Wagnerin kutsumisen Opinkirjon järjestämään Peruskoulu 2020-seminaariin. Uusin perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014 rakentuukin yrittäjämäiselle pedagogiikalle.

Muotokuva Eeva Rihu.

Kauppaneuvos Heikki Timonen (1943-) seurasi perheyhtiö Machineryn johdossa Hugo-isäänsä, joka oli ponnistanut menestykseen kauppakoulun pohjalla. Heikki Timonen uudisti yrityksen 1970-luvun laman jäljiltä siirtäen toimitusjohtajuuden Janne-pojalleen 1990-luvun lamasta selviytymisen jälkeen. Myös säätiötä Timonen uudisti puheenjohtajana mm. aloittaen säännölliset tapaamiset yhteistyökumppanien kanssa.

Yritys Hyvä-kilpailu innosti säätiön vaikuttamaan koulupolitiikassa. Laivaristeilyllä 1986 illallispöydässä olivat rinnan Kouluhallituksen pääjohtaja Erkki Aho, rouva Benita Sohlberg, Taloudellisen tiedotustoimiston toimitusjohtaja Leif Fast, ylitarkastaja Terttu Tupala, vuorineuvos Olavi Sohlberg ja kauppaneuvos Veikko Hulkko.

Yritys Hyvä-kilpailu laajentui 2000-luvulla lukioon sekä ammattikouluihin. Alkuperäinen ainekirjoitustehtävä on muotoutunut uudelleen; kilpailuun voi osallistua monin tavoin, kuten runoin, ja videoin. Opinkirjon yhteistyö säätiön kanssa on ollut monisyistä. Opinkirjo on tuottanut säätiön tuella molemmilla kansalliskielillä lukuisia yrittäjyyskasvatuksen aineistoja, kuten Oma työ-oppaan (Maijaleena Ojala ja Riitta Suurla 2002), Into yrittäjyyteen (Ilona Kokko 2005), Katso kaleidoskooppiin (Ilona Kokko 2007) sekä Yks, kaks, toimimaan! Työkaluja yhteiskunnallisten teemojen opettamiseen (2015).

Palkintoina kirjoituskoneet vaihtuivat tekstinkäsittelylaitteen kautta 3.000 markan (noin 660 nykyeuroa) rahapalkintoon 1999; palkituilla lieene nykyään jonkinlainen kirjoituslaite jo ennestään. Lisäksi jaettiin kannustimina 4320 t-paitaa. Välillä oli koulukkaita kannustettu kylpypyyhkeillä, joissa oli kilpailun tunnus.

Epäilemättä Yritys Hyvä-kilpailu on vaikuttanut yrittämisen arvostuksen yleiseenkin

nousuun. Säätiö tilasi 2006 Opinkirjon toiminnanjohtajan Minna Riikka Järvisen aloitteesta fil. tri Kari Paakkunaiselta tutkimuksen nuorten yrittäjyysasenteista. Sen pohjalta julkaistiin säätiön yrittäjyyspoliittinen kannanotto Nuoret yrittäjyyspolitiikan tekijöiksi. Kilpailu antoi myös säätiön toiminnalle sisältöä.

Pääomat vahvistuvat

Etenkin Ahokallioiden lahjoitus oli vahvistanut säätiön pääomia, joita sijoitettiin epäilemättä taitavasti. Lahjoituksia saatiin edelleen lähinnä nykyiseltä Fennialta, toisinaan myös muun muassa G.W. Sohlbergilta. Säätiö oli hankkinut myös huoneiston Pohjoisrannasta, joka vuokrattiin Tukolle, kunnes myytiin hyvään aikaan 1989. Paluuta kiinteistösijoituksiin pohdittiin sittemmin pari kertaa, mutta tähän ei lähdetty.

Ensisijaisesti säätiö on sijoittanut varojaan tuttuihin kotimaisiin pörssiosakkeisiin, mistä kirjattiin periaatepäätöskin. Varovaisesti on sentään sijoitettu ulkomaisiin rahastoihin. Salkkua on hoidettu itse, vaikka tarjouksia teh-

tävän luovuttamisesta ulkopuolelle on tietenkin saatu. Rahastonhoitajina ovat olleet Riislan, Viiman ja Herkaman jälkeen Tapani Tikanoja, Matti Aalto sekä vuodesta 2003 Kari Elo.

Salkun käyvän arvon yli 12-kertaistumista nykyeuroissa mitattuna vuodesta 1985 vuoteen 1999 ei voi kuitenkaan selittää vain hyvällä, sinänsä konservatiivisella sijoitusten hoidolla, vaan myös sattumalla eli "Nokian ihmeellä". Ammoin hankittujen Nokian osakkeiden arvo nousi niin, että jo 1995 huolestuttiin niiden suuresta painosta salkussa. Sitä kevennrettiinkin Nokiasta eri vaiheissa – jälkiviisauden valossa joskus ehkä liian hitaasti, mutta saldo oli joka tapauksessa erinomainen. Vuosituhannen vaihtuessa säätiöllä oli yli 98 miljoonan nykyeuron salkku; Helsingin pörssi-indeksin saavuttaessa toistaiseksi ennätyksensä maaliskuussa 2000 ylitettiin hetkeksi jopa sadan miljoonan nykyeuron taso. Vaurastuminen mahdollisti toiminnan laajentamisen.

Kun Suomen Yrittäjät (SY) syntyi 1996, säätiö antoi huomenlahjana lähes 35.000 nykyeuroa, mutta lisäsi, että vastedes järjestön on pärjättävä itse. Monena vuonna ei SY saanutkaan säätiön tukea. Sen sijaan säätiöllä on ollut 1980-luvulta alkaen siis paikka yrittäjäjärjestön hallituksessa ja alusta asti jo 1968 lanseerattujen yrittäjäpalkintojen raadissa. Säätiöstä tuli 2000-luvulla myös Suomen Yrittäjien jäsenyh-teisö.

60-vuotias säätiö perusti juhluvuonna 1996 rahaston Nuori Yrittäjä-palkintoja varten. Ehdokkaat palkittaviksi haravoitiin yrittäjäjärjestön organisaation avulla. Ensimmäiset 25.000 markan (5.500 nykyeuroa) palkinnot saivat 1998 Sakke Gustafsson (Teksti- ja kuvapalvelu Aakkoset Rovaniemellä) ja Mikko Mäntyniemi (Kuopion Fotokellari Oy). Joinakin vuosina valittiin kuitenkin ehdokkaiden vähyyttä. Pal-

kinnot jaettiin 2000-luvun puolivälistä alkaen valtakunnallisilla yrittäjäpäivillä, joille perinteisesti kokoontuu paljon yrittäjiä. Niillä on henki korkealla, sillä arkisessa työssä yrittäjä on usein yksinäinen ja kollegojen tapaaminen innostaa.

Työ- ja elinkeinoministeriö alkoi kuitenkin 2010 jakaa Timangi-palkintoa, jonka säätiö katsoi päällekkäiseksi Nuori yrittäjä-palkinnon kanssa. Oman palkinnon jakamisesta luovuttiin, mutta Suomen Yrittäjät jatkoi perinnettä säätiön tuella. Säätiöllä on edelleen edustus palkintolautakunnassa.

Juhlavuonna 1996 taiteellisestikin lahjakas Tapani Tikanoja suunnitteli säätiölle uuden logon. Juhlailalliselle Helsingin Suomalaiselle Klubille pukeuduttiin smokkiin, kuten oli tehty ainakin 1956. Naiskauneutta edusti edelleen vain asiamies Pirjo Lehto.

5. Uusi polvi vaatii muutoksia

Varovaisuus leimasi etenkin puheenjohtaja Pentti Herkaman linjaa. Toimintakertomuksessa vuodelta 2001 huomautettiin, että säätiö jakoi vain 12,2 % osinkotuotostaan. Uusia toimintamuotoja sentään kehitettiin ja muun muassa akateemisen yrittäjäkoulutuksen aloittamista tuettiin. Yhteistoimintaa viriteltiin kaupallisen koulutuksen ohella Helsingin yliopistonkin suuntaan, joskin säätiö linjasi, ettei se tue mm. luonnontieteiden kouluopetusta. Sosiologiaakin oli aiemmin vierastettu apurahojen jaossa.

Vuosituhanen vaihduttua alkoi paine vahvempiin muutoksiin kasvaa. Erään kokouksen jälkeen Heikki Timonen, Pentti Kivinen ja ehkä joku muukin vetäytyi jatkopalaveriin, jossa pohdittiin tilannetta. 16.8.2000 järjestettiin – kai rapujen kera – peräti "brainstorm", jolla etsittiin uusia toimintaideoita. Esille nousi mm. Mikkeliin kaavaillun sähköisen "akateemisen

Ennen muuta pohdittiin, "löytyisikö ratkaistavia kipukysymyksiä, joissa voisi rahalla auttaa".

yrittäjäkoulun" tukeminen. "Yrittäjämaisterin" diplomeja ei tosin liene vielä jaettu.

Jo 80-vuotias vuorineuvos Herkama vetäytyi sivuun 2004 ja vetovastuuseen tuli ensin kauppaneuvos Heikki Timonen ja 2011 kauppaneuvos Pentti Kivinen. Asiamiehenä jatkoi Pirjo Lehto vuoteen 2012, häntä seurasi laskentamerkonomi Annukka Åstrand. Asiamies on saanut yhä selkeämmin toimitusjohtajan roolin. Taloudenhoitoa on valvonut vakuutusneuvos Kari Elo.

Nyt alkoivat monet muutokset, joihin perspektiivi on vielä lyhyt. Tässä kuitenkin pääpiirteitä.

Yhteistyökumppaneita etsitään

Koska säätiön päätehtävä ei ole täyttää rahasammiota Roope Ankan lailla, päätettiin puolet kassavirrasta käyttää yksityisyritteliäisyyden edistämiseen. Painopisteiksi asetettiin perinteisen koulutoiminnan ohella muu yrittäjyyden edistäminen kumppanien kautta, yrittäjyystutkimus ja asenteisiin vaikuttaminen.

Tutkimuksen tukeminen ulkoistettiin 2005 professori Matti Koirasen ehdotuksen mukaisesti alan asiantuntijoille. Niin oli toki tavallaan tehty 1980-luvulta asti, mutta Helsingin kaupakorkeakoulun rehtorilta tehtävä siirtyi Koiraselle ja hänen professorikollegalleen Markku Virtaselle. Koiranen korosti omaperäisyyden tarvetta; apurahoja jakoi moni taho, olisiko säätiö siis vain yksi niistä? Hän painotti nuorisoa, perheyrittäjyyttä ja valtakunnan päättäjiin vaikuttamista. Näillä linjoilla on edetty.

Vuosittain säätiö on jakanut apurahoina ja tukena yhteisöille varoja vuoden 2015 rahassa yhdestä kahteen miljoonaan euroa. Tarkat summat kerrotaan teoksen liitteissä.

Tutkimusapurahoja lähinnä yrittäjyyttä sivuaviin väitöskirjoihin on jaettu vuosittain pitkälle toistakymmentä. Tällöin on toivottu

"konkreettisia tutkimustuloksia". Koiranen ja Virtanen ovat pisteyttäneet hakemukset ja säätiön hallitus on myöntänyt tämän pohjalla yleensä haetun summan niin monelle kuin on ollut varaa. Jakosummista ei siis ole tingitty, vaan on annettu valikoituihin kohteisiin tulokseen pääsemiseksi riittävä summa.

Ennen muuta pohdittiin, "löytyisikö ratkaistavia kipukysymyksiä, joissa voisi rahalla auttaa". Tällöin lanseerattiin uusi käsite "yhteistyökumppanit", joiden kanssa on vuodesta 2004 alkaen järjestetty vuotuinen tapaaminen. Näin on etsitty luontevimpia avustuskohhteita. Samalla on saatettu eri yhteisöt keskinäiseen kanssakäymiseen. Asiakeskustelun ohessa on kumppaneille tarjottu lounas. Tässä teoksessa on toisaalla kuvakokoelma syyskuun 2016 tapaamisesta.

Yrittäjäjärjestön ohella säätiö oli perinteisesti avustanut mm. Vähittäiskaupan Keskusliittoa. 2000-luvun yhteistyökumppanien lista on pitkä 4 H-liitosta Yrityskummeihin. Jatkuvasti on tuettu mm. ammattitaitoa edistävää Skills Finland-organisaatiota, samoin Yes-hanketta, naisyrittäjiä ja yritteliäisyyttä edistävää video-tuotantoa.

Tukea yliopistoille

Suomen yliopistot järjestettiin uudelleen 2010 ja tavallaan säätiöitiin. Niiden tuli hankkia omaa pääomaa, jota vastaan valtio antoi oman panoksensa 2,5 kertaisena. Yksityisyrittäjäin Säätiö antoi näihin talkoisiin miljoona euroa eli 100.000 euroa kymmenelle yliopistolle. Samana vuonna säätiö liittyi Säätiöiden ja rahastojen neuvottelukuntaan sekä sen ns. Professoripooliin ja Post doc –pooliin. Lappeenrannan teknillisen yliopiston (LUT) kanssa säätiö on tehnyt tiivistä yhteistyötä vuodesta 2008 alkaen, jolloin LUT alkoi kehittää

yrittäjyyskasvatuksen arviointivälineitä. Pääosin Euroopan Sosiaalirahaston (ESR) rahoitamana kehitettiin maailmanlaajuisesti ensimmäinen Yrittäjyyskasvatuksen mittaristo™ perus- ja toisen asteen opettajien yrittäjyyskasvatustoimien itsearviointiin. Se on käytössä kaikissa Suomen maakunnissa sekä ruotsin- ja englanninkielisenä versiona yli parissa kymmenessä Euroopan maassa.

Hyvät kokemuksen perus- ja toisen asteen opettajien työkalusta johtivat kattamaan LUT:n arviointivälineiden perheen myös korkeaasteelle. Yksityisyrittäjäin Säätiön tuki oli oleellista, kun LUT:n ja muutaman ammattikorkeakoulun yhteistyönä kehitettiin Opettajan yrittäjyysmittaristo eli ammattikorkeakoulujen opettajien väline yrittäjyyden edistämistyön itsearviointiin. Nykyään se on valtakunnallisesti käytössä. Nämä työkalut tuottavat käyttäjilleen automaattisesti palautteen yrittäjyyskasvatuksen sekä yrittäjyyden edistämistoimista ja kerryttävät laajaa tutkimusaineistoa suomalaisen yrittäjyyskasvatuksen tilasta.

Slushista huippumenestys

Säätiö tuki etenkin hankkeen alkuvaiheessa merkittävästi Slush-tapahtumaa, josta on tullut 2010-luvulla legenda – ja valtava menestys. Tilanne vuonna 2011 oli kuitenkin kriittinen – Eikä Slushin aiemman toimitusjohtajan Miki Kuusen mukaan tapahtumaa nykyään edes järjestettäisi ilman säätiön tuolloista tukea.

Ylioppilaat olivat perustaneet Slushia järjestävän Aalto Entrepreneurship Societyn (Aaltoes) 2009 vastaamaan kasvuyrittäjyydestä kiinnostuneiden opiskelijoiden ja tutkijoiden tarpeisiin. Tavoitteena oli muuttaa suomalaista kulttuuria yrittäjämystyönteisemmäksi ja tarjota työkaluja kasvuyrittäjyyttä sekä ideoiden kehittämistä varten.

Aaltoes järjesti eduskuntavaalien edellä 21.3.2011 Finlandia-talolla paneelikeskustelun "Suomi hyvinvoinnin jälkeen". Mukana olivat mm. Jorma Ollila, Risto Siilasmaa ja Björn Wahlroos. Tapahtuma keräsi paikalle liki 1.700 henkeä ja suoraa verkkolähetystä seurasi parhaimmillaan 10.000 katsojaa. Tuolloin Aaltoes:n tilillä oli kuitenkin vain 30.000 euroa, kun tapahtuman kulut olivat 35.000 euroa.

Yksityisyrittäjäin Säätiö myönsi Aaltoes:lle pari päivää myöhemmin 90.000 euron apurahan kasvuyrittäjyyttä aktivoiviin projekteihin vuosille 2011-2013. Nuoret järjestäjät olivat ottaneet tappion riskin luottaen anomaansa säätiön tukeen. Tieto siitä tuli Kuusen mukaan kriittisellä hetkellä – alkuvaiheessa hanketta oli tukenut vain Teknologiateollisuuden tuki-säätiö Aalto-yliopiston tarjotessa tilat. Säätiön tuki kattoi tapahtuman tappion ja mahdollisti Slushin järjestämisen loppuvuonna 2011.

Viime vuosina Slush on järjestetty Helsingin Messukeskuksessa, jonka tilat ovat täyttyneet nuorista yrittäjistä. Myös useat suuryritykset, kuten Amazon ja Google ovat vierailleet tapahtumassa. Jo 2014 Slushissa vieraili 14.000 ihmistä 79 maasta. Siihen osallistui noin 1.400 kasvuyritystä, 750 sijoittajaa, 700 toimittajaa ja 140 pääomasijoitusyhtiötä. Slush sai 2015 Tasavallan presidentin kansainvälistymispalkinnon.

Säätiö pelasti Yrityskylät

Merkittävänä säätiön tuen kohteena ovat olleet Taloudellisen tiedotustoimiston toteuttamat yrityskylät eri puolilla Suomea. Ne ovat peruskoulun kuudensille ja yhdeksänsille luokille suunnattu yhteiskunnan, talouden, työelämän ja yrittäjyyden oppimiskokonaisuus, jonka tarina alkaa vuodesta 2009. Yrityskylä on tähän mennessä tavoittanut 110.000 kuudesluokkalaista ja 5.000 opettajaa. Lukuvuonna 2015-2016

Säätiö on ollut Slush-tapahtuman alkuvaiheen päätukija.

jo 75 % Suomen kuudesluokkalaisista suoritti Yrityskylä-opintokokonaisuuden ja yläkoulun yhdeksäsluokkalaisille tarkoitettu Yläkoulumalli käynnistettiin. Yrityskylät palkittiin syksyllä 2014 maailman parhaana koulutusinnovaationa.

Yrityskyliä toiminnanjohtaja Tomi Alakoski muistelee, miten ”yksi puhelu voi muuttaa kaiken”. Kesäkuussa 2009 Yksityisyrittäjäin Säätiön Pirjo Lehto soitti hetkellä, jolloin kaikki toivo oli menetetty. Hän kertoi säätiön hallituksen pohtineen uudelleen Yrityskylän rahoitusta ja ilmaisseen halunsa tukea oppimisympäris-

tön pilotointia. Hanke heräsi uudelleen henkiin kuin Fenix-lintu. ”Ilman säätiön niin henkistä kuin taloudellista tukea koko Yrityskylää ei olisi olemassa”, Alakoski arvioi. Säätiö on tähän mennessä tukenut Yrityskylä-hankkeita lähes kahdella miljoonalla eurolla.

Säätiö on siis pyrkinyt myös yhteisöjä tukiessaan tuntuviin panostuksiin valittuihin kohteisiin sen sijaan, että pienehköjä summia olisi siroteltu sinne tänne. Tukien vaikuttavuutta pyritään toisaalta selvittämään järjestelmällisesti.

Tiimi 1 pohtii yrityskylässä innokkaana strategiaansa.

Poliittista tukea

Poliittisen toiminnan tukeminen oli säätiössä kauan kuuma peruna. 1980-luvulla pidättäytyttiin avustamasta yrittäjäjärjestön toimintaa tällä sektorilla ja rajoituttiin edunvalvontaa toki tukevan tutkimuksen rahoittamiseen. Vielä 2006 säätiö pysytteli etäällä Sauli Niinistön presidenttikampanjasta todeten niiden järjestämisen kuuluvan puolueille. EU-informaatiota oli sentään avustettu 1994 ennen kansanäänestystä Suomen jäsenyydestä Euroopan Unionissa

Viime vuosina on kuitenkin tunnustettu, että yrittämisen edellytyksiin vaikutetaan keskeisesti politiikan ja ennen muuta puolueiden kautta. Säätiö onkin tukenut merkittävästi niin Niinistön kampanjaa 2012 kuin Kansallista Kokoomusta. Muidenkin yrittäjyyttä edistävien puolueiden tukemisesta on keskusteltu. Aika näyttää, mihin tämä johtaa.

Suhdanteet heiluttavat

Säätiön pääoma ylitti vuosituhannen vaihtuessa siis hetkeksi sadan miljoonan nykyeuron rajan. Sen jälkeen niin sanotun IT-kuplan puhkeaminen ja vuoden 2008 finanssikriisi ovat heiluttaneet tuntuvasti osakesalkun käypää arvoa. Säätiö ei kuitenkaan hötkeyillyt pyörytyksessä ja

2010-luvulla salkun reaalin arvo on ainakin palannut aiemmalle huipputasolle, jos ei ylittänytkin sitä. (Ns. käyvät arvot ovat tietenkin laskennallisia, todellinen arvo selviää vasta myytäessä osakkeet.) Säätiö on toisaalta jakanut vain osakkeiden tuottoa ja on sitä saadakseen sijoittanut hyviin osinkopapereihin.

Säätiön toimintaa on systematisoitu – osittain myös uuden säätiölain vaatimusten takia. On siis luotu päivitettävä strategia sekä sijoitus- ja avustuspolitiikka ja ohje hallintotavasta. Sisäpiiri on myös määritelty ja jääviyksiä tarkkailtu. Työvaliokunnan, koko hallituksen sekä asiamiehen työnjakoa on täsmennetty, jolloin asiamiehellä on nähty toimitusjohtajan rooli. Byrokraattisuudesta ei voi kuitenkaan puhua.

6. Säätiön kulttuuri ja saavutukset

Jokaisella yhteisöllä on oma kulttuurinsa. Yksityisyrittäjäin Säätiössä sitä on leimannut muun muassa pitkä traditio. Keskeiset perustajat olivat mukana vuosikymmeniä ja siirsivät perinnettä seuraajilleen. Joukossa oli karismaattisia hahmoja, joista monet olivat luoneet komean uran tyhjästä alkaen. Yhteisöllisyyttä on vahvistettu jatkamalla virallista kokousta yhteisellä illallisella, jolloin on voitu käsitellä ajankohtaisia asioita. Ehkä parantaa maailmaakin. Pyöreinä merkkivuosina on illastettu juhlavammin – viime kerroilla puolisoineen.

Takavuosina kokoonnuttiin toisinaan Kämpissä ja sodanjälkeisvuosina usein Motissa. Kokouksia pidettiin myös ”vanhalla” Suomalaisella Klubilla Yrjönkadulla ja 1959 valmistunut klubirakennus Kansakoulukujalla on sittemmin ollut säätiön kantapaikka. Joskus on vierailtu hallituksen jäsenten yritysten edustustiloissa. Elokuussa ohjelmaan ovat kuuluneet tietenkin ravut. Hyviä tapoja on arvostettu – sortumatta nykyisin kovasti paheksuttuun ”pönötykseen”.

Säätiö oli lähes täysin miehinen 1980-luvun puoliväliin saakka. Juhlatkin vietettiin ainakin valokuvien mukaan herraseurassa – poikkeuksena Kämpin Peilisalissa 1956 pitkäaikainen kirjanpitäjä Helvi Reuna, jota tituleerattiin neidiksi. Konttoritöitä hoitivat muutoinkin T-ryhmän toimihenkilöt, jotka ovat jääneet säätiön asiakirjoissa jota kuinkin nimettömiksi.

Pirjo Lehto aloitti asiamiehenä 1984, mutta säätiön hallituksen ensimmäiseksi naisjäseneksi valittiin varatoimitusjohtaja Annukka Lantto Oulun Antell-konsernista vasta 2009. Tulevaa kehitystä voi tässäkin suhteessa tietoenkin arvailla.

Matala profiili

Säätiön organisaatio on pysynyt keveänä – myös verrattuna taseeltaan saman kokoisiin säätiöihin. Asiamies on ollut palkkiotoiminen eikä kiinteää toimistoa ole ollut. Hän on hoitanut myös kirjanpidon. Takavuosina tukea tarjonnut T-ryhmäkin hajosi 1990-luvulla. Hallituksen jäsenille ei ole maksettu palkkioita.

Säätiö ei ole myöskään pitänyt melua itsestään. Takavuosien pyöreinä merkkipäivinä saatettiin laatia tiedote, jonka ainakin Kaupalehti julkaisi. Ehkä myös Uusi Suomi, jonka suurin osakas Tuko oli 1950-luvulta vuoteen 1976. Sitten media ei ole ollut kiinnostunut tällaisista järjestöuutisista. Toisaalta säätiön ympärillä ei ole kohuttu, kuten eräiden suomenuotsalaisten "fondien" ja joidenkin poliittisten tukisäätiöiden kohdalla on käynyt.

Kannatusyhdistys laati sentään joitakin esitteitä lahjoitusten saamiseksi. Nykyään säätiöllä on tietenkin kotisivut. Palkintojen ja apurahojen jakotilaisuudet ovat olleet tyylikkää, mutta kaukana mahtipontisuudesta.

Profiilin mataluutta kuvaa sekin, ettei yrittäjäjärjestön tuoreessa, 383-sivuisessa histori-

kissa mainita Yksityisyrittäjiin Säätiötä lainkaan. Kuitenkin yrittäjäliike selviytyi 1950- ja 1960-luvuista keskeisesti säätiön taloudellisella tuella.

Asenteet muuttuneet

Mitä säätiö on saanut aikaan? Jokseenkin kaikki puolueet väittävät nykyään suosivansa yritteliäisyyttä – tosin vaihtelevin painotuksin ja rajauksin. Kansalaisten asenteet ovat muuttuneet yrittämiselle myönteisiksi. Riistäjistä tuskin puhutaan, vaikka muun muassa yritysjohtajien tienesteistä purnataankin. Ehkä pitäisi saksalaiseen tapaan puhua "työnottajista" (Arbeitnehmer) palkansaajien sijaan? Ilman yrittäjiä ei olisi työtä eikä nykyistä elintasoa.

Säätiön avustustoiminnan vaikuttavuuden selvittämiseksi otettiin 2015 käyttöön malli, joka soveltuu ensisijaisesti nuorten kanssa tehtävään yrittäjäyyskasvatukseen ja toissijaisesti jo olemassa olevan yritystoiminnan tukemisen arviointiin. Arvioinnista on rajattu pois tutkimusapurahojen myöntäminen. Malli toteutettiin Taivas+Helveti-liikkeen kanssa ja vastuuhenkilönä oli Kari Aalto. Tällöin arvioidaan vuosittain yrittäjäyyskehityksen rahoitushakemukset niiden leviämisen, uutuusarvon, rahoituspohjan ja valittujen keinojen pohjalla. Näin säätiö yrittää tunnistaa toimet, jotka vaikuttavat parhaiten yrittäjäyyskulttuurin vahvistamiseen ja uusien yritysten syntyyn.

Voiton isä ja äitejä on usein vaikea nimetä, kun tappioon syyllisiä löytyy nopeasti. On siis hankala arvioida tarkasti säätiön osuutta yrittämisen arvostuksen nousussa. Vaikutus on joka tapauksessa ollut muotitermin mukaan "oikeansuuntaista" ja merkittävää. Toivottavasti se ei ole ollut saman fraasin mukaisesti "riitämätöntä". Uusia ponnisteluja näet tarvitaan Suomen nykyisessä tilanteessa.

Muotokuva Eeva Rihu.

Kauppaneuvos Pentti Kivinen (1943-) uudisti Tukon pääjohtajana T-ryhmän, mutta siirtyi 1993 johtamaan Suomen Messuja kasvattaen niiden toiminnan moninkertaiseksi. Hänellä on ollut paljon luottamustoimia niin elinkeinoelämässä, monissa järjestöissä kuin kunnalliselämässä. Säätiön puheenjohtajana hän on jatkanut sen toiminnan rohkeaa laajentamista.

Kumppanien kanssa

Yksityisyrittäjien Säätiö on kutsunut yhteistyökumppaninsa vuodesta 2004 alkaen pohtimaan, "missä rahalla voisi auttaa". Samalla kumppanit ovat tutustuneet myös paremmin toisiinsa. Ohessa tunnelmia tilaisuudesta 1.9.2016 Messukeskuksessa. Nimet vasemmalta oikealle. Valokuvat Pekka Hannila.

Osallistujat isäntineen ja emäntineen kokoontuivat tietenkin ryhmäkuvaan. Takarivi vasemmalta Minna Järvinen (Suomen Yrityskummit), Anne Gustafsson-Pesonen (Pienyrityskeskus), Anja-Riitta Kierikka (Naisyritysjyyskeskus), Klaus Sohlberg, Bertel Paulig, Peter Schulman (Suomen Yrityskummit), Timo Pihkala (Lappeenrannan teknillinen yliopisto), Joonas Mikkilä (Suomen Yrittäjät), Tomi Alakoski (Taloudellinen tiedotustoimisto), Kari Aalto (Taivas+Helveti) ja Pekka Matikainen (Skills Finland). Eturivi vasemmalta Virpi Utriainen (Nuori Yrittäjyys), Kari Elo, Sanna Lehtonen (Valtakunnallinen YES), Aleksi Hämäläinen (Aalto Entrepreneurship Society), Merita Pere (Naisyritysjyyskeskus), Jari Jokilampi (Suomen Uusyrityskeskukset), Aulis Pitkälä (Opetushallitus), Annukka Lantto, Pentti Kivinen, Minna Riikka Järvinen (Kehittämiskeskus Opinkirjo), Seppo Hassinen (Suomen 4H –liitto), Annukka Åstrand ja Tapani Suni

Säätiön asiamies Annukka Åstrand, Anne Gustafsson-Pesonen (Pienyrityskeskus), Minna Järvinen (Suomen Yrittäjät) ja Virpi Utriainen (Nuori Yrittäjyys ry) iloisessa keskustelussa.

Annukka Lantto säätiön hallituksesta kuvaa tapahtumia. Vasemmalla takana Jari Jokilampi (Uusyrityskeskus) ja Anne Gustafsson-Pesonen (Pienyrityskeskus). Keskellä Lantosta oikealle Aleksi Hämäläinen (Aaltoes) ja Tomi Alakoski (Taloudellinen tiedotustoimisto) sekä Joonas Mikkilä (Suomen Yrittäjät) ja Pekka Matikainen (Skills Finland).

Säätiöllä on 1980-luvulta alkaen ollut läheiset välit opetushallintoon. Nyt tilaisuuteen osallistui pääjohtaja Aulis Pitkälä.

Kari Aalto (Taivas+Helvetti) veti yhteen ryhmätöiden annin ja esitteli säätiön rahoitushankkeiden arviointimallin.

Anja-Riitta Kierikka ja Merita Pere Naisyrittäjyyskeskuksesta sekä Sanna Lehtonen (Valtakunnallinen YES-keskus) odottavat tilaisuuden alkamista.

Professori Timo Pihkalan (Lappeenrannan teknillinen yliopisto) aiheena oli ”Lyhyt katsaus yrittäjyyden edistämisen, tiedon tuotannon ja kehittämisen tarpeisiin”.

Lounaalla tarkassa pohdinnassa Seppo Hassinen (Suomen 4H-liitto), Minna Riikka Järvinen (Kehittämiskeskus Opinkirjo) ja Tapani Suni.

Joonas Mikkilä Suomen Yrittäjistä esitelmöi vauhdikkaasti teemasta nuoret ja yrittäjyys.

Klaus Sohlberg, Bertel Paulig, pääjohtaja Aulis Pitkälä sekä Pentti Kivinen ja Tapani Suni pohjustavat tilaisuutta.

Kari Elo, Seppo Hassinen, Minna Riikka Järvinen ja Timo Pihkala pohtivat päivän teemaa.

80-vuotias säätiö juhlii

Yksityisyrittäjien Säätiö on juhlinut pyöreinä merkkivuosina, mikä on lujittanut talkootyötä tekevien yhteishenkeä. 80-vuotisjuhla vietettiin ravintola Savoyssa 15. syyskuuta 2016. Valokuvat Pekka Hannila.

Alvar Aallon suunnitteleman Savoyn illallispöytä oli tunnelmallinen.

Kari Elo ja Pentti Kivinen vilkkaassa keskustelussa Marja-Liisa Elon, Marja Sunin ja Tuula Kivisen kanssa.

Malja säätiölle! Puheenjohtaja Pentti Kivinen toivottaa hallituksen jäsenet puolisoineen tervetulleiksi 80-vuotisjuhlaan ravintola Savoyssa – lähinnä vierellään Klaus Sohlberg ja Annukka Åstrand.

Iloisia juhluvieraita Marja-Liisa Elo, Irmeli Wallden-Paulig, Bertel Paulig, Kari Elo, Sam Nieminen ja Peter Åstrand.

Menu-kortti kiinnostaa Tuula Kivistä ja Heikki Timosta, vierellä Marja-Liisa Elo.

Maljan säätiölle kohottaa Pirjo Venhola vierellään Petri Kuusiniemi ja Klaus Sohlberg.

Irmeli Sohlberg juttelee iloisesti Kari Elon ja Sam Niemisen kanssa.

Pöytään siirtymistä odottamassa Jyrki Vesikansa, Marja-Liisa Elo, Marja ja Tapani Suni, Irmeli Wallden-Paulig, Bertel Paulig, Kari Elo ja Sam Nieminen.

Juhlapuheen säätöön vaiheista piti lehdistöneuvos Jyrki Vesikansa, tässä puolisonsa Päivin kanssa.

Pirjo Venhola, Klaus Sohlberg ja Eva Heino illallisen alkuvaiheessa.

Annukka Lantto painottaa näkemystään Tapani Sunille. Vierellä Jyrki Vesikansa ja Tuula Kivinen.

Elli Vallinoja ilahdutti kahdesti juhlaväkeä lauluillaan pianistinaan Tuomas Juutilainen.

Bertel Pauligilla on painavaa sanottavaa Eva Heinolle ja Klaus Sohlbergille.

Näin se on, painottaa Tapani Suni Irmeli Wallden-Pauligille.

*Säätiön nykyinen hallitus valmistautumassa juhla-
kokoukseen 15.9.2016.
Eturivissä (vas.) Heikki
Timonen, asiamies
Annukka Åstrand,
puheenjohtaja Pentti Kivi-
nen, Annukka Lantto sekä
Tapani Suni, takarivissä
Kari Elo, Bertel Paulig,
Heikki Kyöstiä, Petri
Heino, Sam Nieminen ja
Klaus Sohlberg.*

Nuoria yrittäjiä palkitaan

Uskalla Yrittää -finaali kokosi Suomen nuorimmat yrittäjät Helsinkiin huhtikuussa 2016. Kuvassa palkitut finalistit.

Yksityisyrittäjien Säätiö on pian pari vuosikymmentä tukenut nuorten yrittäjien palkitsemista yhdessä yrittäjäjärjestön kanssa. Vuoden Nuori Yrittäjä -kilpailu on maamme arvostetuin alle 35-vuotiaille yrittäjille suunnattu kilpailu. Säätiö tukee sitä palkitsemalla voittajan sekä alueelliset alkukilpailujen voittajat yrittäjien Get Together- tapahtumassa.

Toinen tuen kohde eli Nuori Yrittäjyys ry:n Vuosi Yrittäjänä -ohjelma on puolestaan suunnattu yhdeksäsluokkalaisille sekä lukion ja ammatillisen toisen asteen opiskelijoille. Opinto-ohjelmassa perustetaan lukuvuoden ajaksi oikealla rahalla toimiva harjoitusyritys. Lukuvuonna 2015-2016 ohjelmaan osallistui yli 4000 nuorta eri puolilta Suomea. Uskalla Yrittää -finaalissa palkitaan lukuvuoden parhaat NY yritykset.

Vuoden Nuoreksi yrittäjäksi tuomaristo valitsi PaaPii Design Oy:n Anniina Isokankaan. Toiseksi sijoittui Suomen Saneerauspalvelu Oy:n Sami Takkula ja kolmanneksi Biancaneve Oy:n Elina Loueranta. Tuomariston mukaan PaaPii Design osoittaa upeasti, että myös käsityöläisperinteeseen nojaava luovan alan yritys voi moderneja tietotyökaluja hyödyntäen menestyä maailmanmarkkinoilla.

Lähteet

Arkistolähteet

- Yksityisyrittäjien Säätiön arkisto, Elinkeinoelämän keskusarkisto, Mikkeli (pöytäkirjat, toimintakertomukset, tilinpäätökset, kirjeenvaihtoa ym. 1936-2010).
- Yksityisyrittäjien Säätiön käyttöarkisto (sähköinen), asiamies Annukka Åstrand (pöytäkirjat ja toimintakertomukset 2011-2016).

Kirjallisuus

- Kai Hoffman: *K-kaupan historia*. (1983).
- Kai Hoffman: *Tukkukauppaa, keskusliiketoimintaa, järjestötoimintaa: yksityisen tukkukaupan historia*. (2004)
- Pentti Lankinen: *Yrittäjien Vakuutus Keskinäinen yhtiö 1928-1978*. (1978)
- Jari Leskinen: *Kohti sosialismia! Pirkkalan peruskoulun marxilainen kokeilu 1973-75*. (2016)
- Jarmo Luoma-aho: *Tuko Oy 1924-1997* (Tukon arkiston johdantoselostus Elinkeinoelämän keskusarkistossa Mikkelissä, julkaistu vuonna 2000, myös sähköisenä).
- Timo Mikkilä: *Työn tekijät. Suomen Yrittäjät ja sen edeltäjät 1898 - 2016* (2016).
- Pirkko-Leena Otonkoski: *Letuista lentokoneisiin. Isäni Hugo Emil Timosen tarina*. (2006)
- Pentti Poukka: *Suomen Tukkukauppiain Liitto 1920-1970*. Teoksessa *Kaupan valtasuoni*. (1970).
- Eino S. Rahikainen: *Hallman tek´sen!. 100 vuotta yrittäjätoimintaa samassa suvussa*. (1975)
- Erkki Reittilä: *Yksityisyrittäjien Säätiö. 50 toiminnan vuotta. 17.09.36-17.09.86*. (1986)
- Viljo E. Terho: *Yksityisyrittäjien järjestäytymisestä*. Teoksessa *Vapaus, yrittäjyys, tulevaisuus* (1979).
- Jyrki Vesikansa: *Suomalainen liikemies. Suomen Liikemies-Yhdistyksen toimintaa ja toimintaympäristöä sadan vuoden ajalta 1896-1996*. (1996)
- sama: *Talouden vapauden puolesta. 75 vuotta Keskauppakamarin toimintaa*. (1993)

Hakuteoksia:

- *Kansallisbiografia*, lukuisia elämäkertoja. (2006). Myös verkossa (<http://www.kansallisbiografia.fi/>).
- *Suomen liikemiehiä – Affärsmän i Finland I*. (1930)

Haastatteluja

- Kari Elo.
- Pentti Kivinen.
- Pirjo Lehto (puhelin keskustelu).
- Klaus Sohlberg.
- Heikki Timonen.

Tiedonantoja

Aalto Entrepreneurship Society (Miki Kuusi). Kehittämiskeskus Opinkirjo (Minna Riikka Järvinen). Lappeenrannan teknillinen yliopisto (Elena Ruskovaara). Taloudellinen tiedotustoimisto, Yrityskylät (Tomi Alakoski).

Kuvitus

Valokuvat ovat Yksityisyrittäjien Säätiön arkistosta, jollei toisin kerrota. Muotokuvat on valokuvannut Pekka Hannila.

LUOTTAMUSHENKILÖT

SÄÄTIÖN PUHEENJOHTAJAT

Kauppaneuvos	Ville Mattinen	1936 - 1974
Vuorineuvos	Olavi Sohlberg	1974 - 1991
Vuorineuvos	Pentti Herkama	1991 - 2004
Kauppaneuvos	Heikki Timonen	2004 - 2012
Kauppaneuvos	Pentti Kivinen	2012 -

SÄÄTIÖN VARAPUHEENJOHTAJAT

Kauppaneuvos	Arthur Söderholm	1936 - 1945
Kauppaneuvos	Eduard Paulig	1945 - 1952
Professori	Gunnar Palmgren	1952 - 1953
Kauppaneuvos	Juho Heitto	1953 - 1967
Vuorineuvos	Olavi Sohlberg	1967 - 1974
Vuorineuvos	Eero Viima	1974 - 1982
Vuorineuvos	Pentti Herkama	1983 - 1991
Kauppaneuvos	Heikki Timonen	1991 - 2004
Kauppaneuvos	Pentti Kivinen	2004 - 2012
Toimitusjohtaja	Tapani Suni	2012 -

SÄÄTIÖN RAHASTONHOITAJAT

Vuorineuvos	Yrjö O. Riisla	1936 - 1954
Vuorineuvos	Eero Viima	1955 - 1974
Vuorineuvos	Pentti Herkama	1974 - 1983
Toimitusjohtaja	Tapani Tikanoja	1983 - 1996
Talousneuvos	Matti Aalto	1996 - 2002
Vakuutusneuvos	Kari Elo	2003 -

SÄÄTIÖN ASIAMIEHET

Kauppatiet.kand	Jonne Anttonen	1936 - 1945
Kauppatiet.kand	Lauri Kirves	1945 - 1947
Varatuomari	Olavi Kaisla	1947 - 1984
HSO sihteeri	Pirjo Lehto	1984 - 2012
Laskentamerkonomi	Annukka Åstrand	2012 -

YKSITYISYRITTÄJÄIN SÄÄTIÖN HALLITUKSEN JÄSENET

Kauppaneuvos	Alwar Niklander	1936 - 1945
Kauppaneuvos	Arthur Söderholm	1936 - 1945
Professori	Paavo Korpisaari	1936 - 1950
Kauppaneuvos	Eduard Paulig	1936 - 1952
Vuorineuvos	Yrjö O. Riisla	1936 - 1954
Kauppaneuvos	Frith Tikanoja	1936 - 1955
Kauppaneuvos	S.A Harima	1936 - 1962
Kauppaneuvos	Ville Mattinen	1936 - 1974
Kauppaneuvos	Alpo Jordan	1940 - 1953
Merenkulkuneuvos	Antti Wihuri	1940 - 1963
Kauppaneuvos	Matti Arvola	1945 - 1952
Kauppaneuvos	Ville Salo	1945 - 1952
Vuorineuvos	Erik R. Serlachius	1945 - 1971
Kauppaneuvos	Walter Rydman	1948 - 1950
Kauppaneuvos	Juho Heitto	1951 - 1967
Professori	Gunnar Palmgren	1951 - 1953
Pääkonsuli	Henrik Paulig	1952 - 1982
Kauppaneuvos	Arvi Raikkala	1952 - 1957
Vuorineuvos	Olavi Sohlberg	1952 - 2000
Kauppaneuvos	Aarno Toivonen	1952 - 1963
Kauppaneuvos	Lauri Ruuskanen	1953 - 1969
Toimitusjohtaja	Bengt Rydman	1953 - 1956
Toimitusjohtaja	Tapani Tikanoja	1955 - 1996
Vuorineuvos	Eero Viima	1955 - 1982
Varatuomari	Viljo Karstimaa	1957 - 1963
Kauppaneuvos	Herbert Wetterstrand	1957 - 1974
Kauppaneuvos	Jorma Harima	1962 - 1963
Toimitusjohtaja	Urpo M. Hilska	1963 - 1970
Pääkonsuli	Arvo Himberg	1963 - 1965
Kauppaneuvos	Tauno Väyrynen	1965 - 1983
Toimitusjohtaja	Mauno Mäkelä	1967 - 1969
Toimitusjohtaja	Peter Fazer	1968 - 1998
Toimitusjohtaja	Sami Suominen	1969 - 1970
Vuorineuvos	Aarne Aarnio	1971 - 1995
Vuorineuvos	Pentti Herkama	1974 - 2009
Toimitusjohtaja	Mikko Mattinen	1974 - 1984
Toimitusjohtaja	Mauri Jokinen	1975 - 1981
Vakuutusneuvos	Kari Elo	1982 -
Kauppaneuvos	Paavo Siurua	1982 - 1989
Kauppaneuvos	Pentti Kivinen	1983 -
Kauppaneuvos	Heikki Timonen	1983 -
Toimitusjohtaja	Matti Aalto	1984 - 2002
Toimitusjohtaja	Lassi Aminoff	1990 - 2012
Konsuli	Klaus Sohlberg	1991 -
Johtaja	Bertel Paulig	1996 -
Toimitusjohtaja	Tapani Suni	1996 -
Toimitusjohtaja	Heikki Kyöstillä	1999 -
Toimitusjohtaja	Petri Heino	2003 -
Varatoimitusjohtaja	Annukka Lantto	2009 -
Toimitusjohtaja	Sam Nieminen	2012 -

Yksityisyrittäjien Säätiön jaetut apurahat ja tuki- maksut sekä salkku 1936-2016

Oheisissa kaavioissa ja taulukossa esitetään Yksityisyrittäjien Säätiön arvopaperisalkun sekä myönnettyjen apurahojen ja tukimaksujen kehitys vuodesta 1936 alkaen. Taulukossa summat esitetään sekä kulloisenkin nimellisarvon mukaan että muunnettuna Tilastokeskuksen rahanarvokertoimella (https://www.stat.fi/til/khi/2015/khi_2015_2016-01-15_tau_001.html). Muuntokerroin perustuu elinkustannusindeksiin. Kaavioissa on käytetty pelkästään vuoden 2015 euroja ("nykyeuroja").

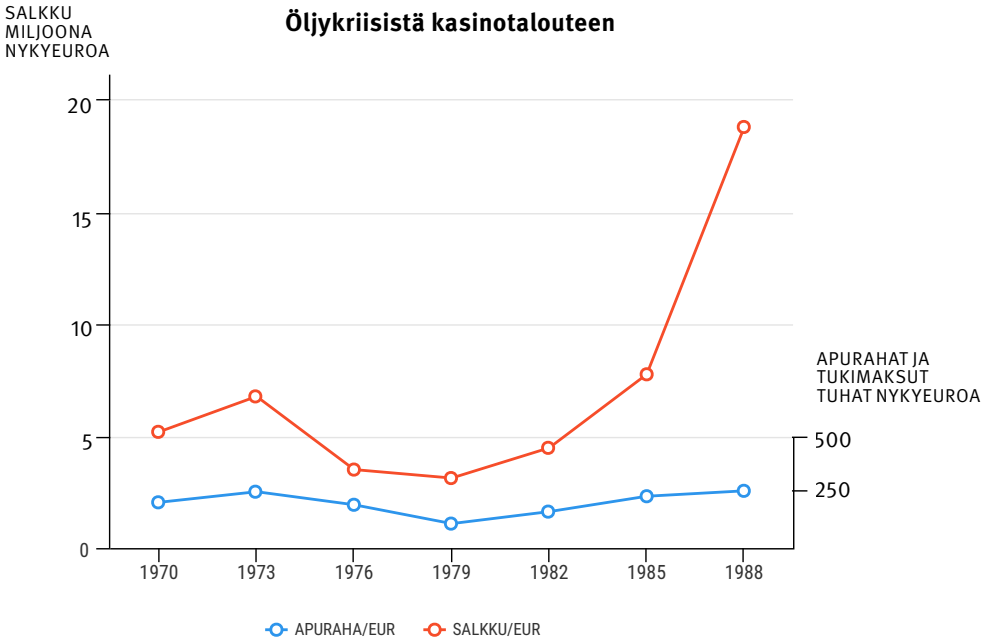
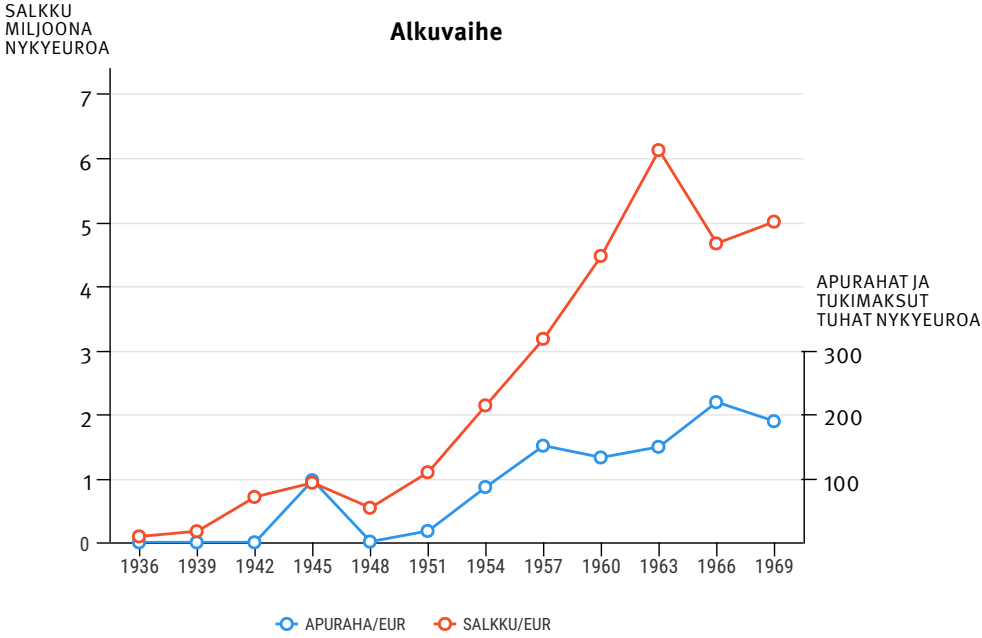
Apurahojen ja tukimaksujen arvo kaavioissa on kymmenkertainen salkun saman aikaiseen arvoon verrattuna. Vasemmalla pystyakselilla on salkun, oikealla apurahojen ja tukimaksujen arvo.

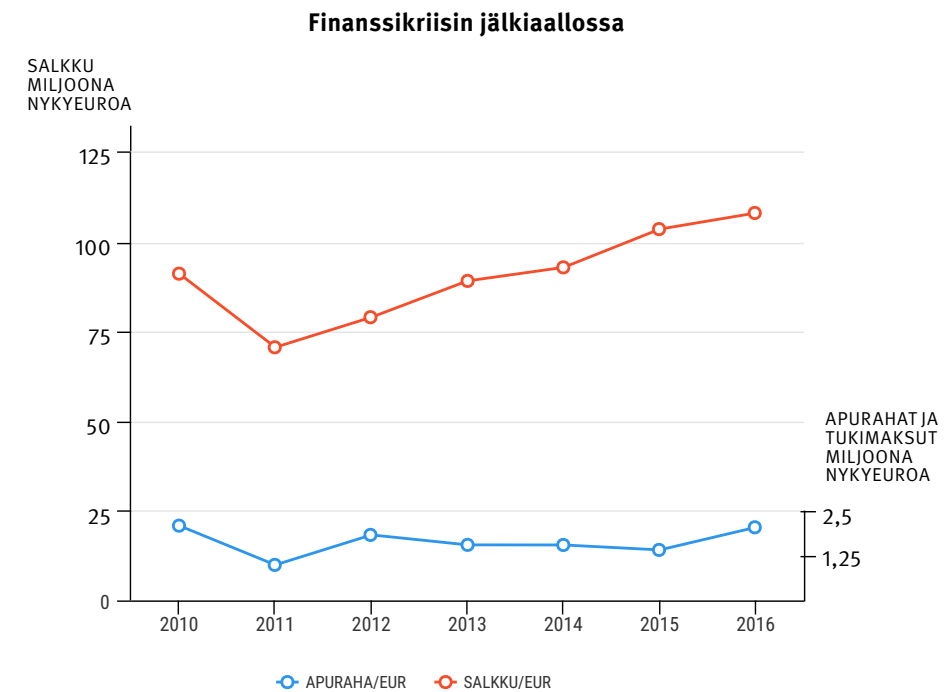
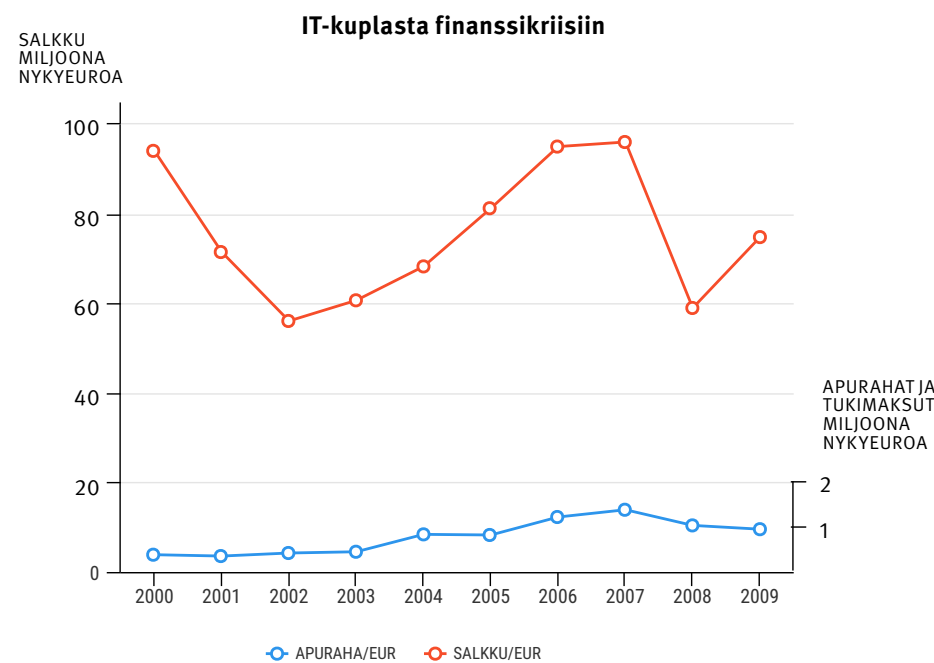
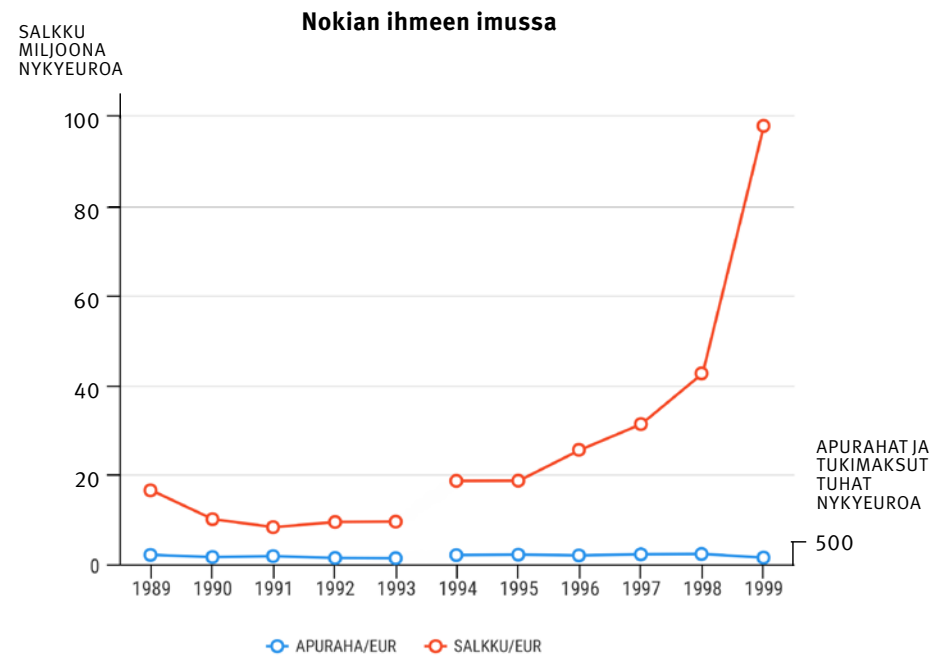
Osakkeiden markkina-arvo on kerrottu säätiön tilinpäätöksissä vasta vuodesta 1994 alkaen. Sitä ennen on käytetty osakkeiden kirjanpitoarvoa, sen jälkeen käypää markkina-arvoa tilinpäätöshetkellä. Käyrä on tässä katkaistu.

Taulukossa ja kaavioissa ei ole otettu huomioon sitä, että 1970-luvun alkuvuosiin asti säätiö myönsi kauppiaslainoja, joiden korkotuotot olivat keskeinen tulonlähde. 1960-luvun alusta vuoteen 1989 säätiö omisti asunto-osakkeita, joiden vuokratuotot olivat merkittäviä. Huomioon ei ole otettu myöskään sitä, että etenkin 1980-luvulla säätiön varoja oli ajoittain runsaastikin Tukon korollisilla tileillä.

Apurahoja on myönnetty lähinnä yksittäisille tutkijoille tai aiemmin opintomatkoihin, tukimaksuja eri yhteisöille.

Vuoteen 1988 saakka kehitys on kaavioissa kuvattu kolmen vuoden välein.

Taulukon tiedot on kerännyt säätiön asiamies Annukka Åstrand.
Kaaviot on toteuttanut Jyrki Vesikansan ohjauksessa Suvi Klippi.

YKSITYISYRITTÄJÄIN SÄÄTIÖN APURAHAT JA TUKIMAKSUT SEKÄ SALKUN ARVOT

VUOSI	APURAHA /MK	APURAHA/EUR	APURAHA/EUR (muunnettu kertoimella)	SALKKU/MK	SALKKU/EUR	SALKKU/EUR (muunnettu kertoimella)
1936				236 165		92 128
1937				295 390		109 442
1938				347 613		126 184
1939				489 561		173 207
1940				663 466		197 978
1941				1 139 954		286 356
1942				3 337 804		709 951
1943				3 993 619		753 197
1944	235 000		41 830	5 799 971		1 032 395
1945	765 000		97 155	7 337 900		931 913
1946	557 000		44 282	7 425 331		590 314
1947	75 000		4 590	9 390 751		574 714
1948	25 000		1 138	11 869 782		540 075
1949	460 000		20 608	15 729 578		704 685
1950	700 000		27 510	25 645 502		1 007 868
1951	527 118		17 764	32 505 128		1 095 423
1952	8 400 000		272 160	42 957 100		1 391 810
1953	770 000		24 640	58 655 612		1 876 980
1954	2 660 000		86 450	65 889 568		2 141 411
1955	780 000		26 286	105 047 450		3 540 099
1956	1 780 000		53 578	130 228 562		3 919 880
1957	5 680 000		151 088	119 606 204		3 181 525
1958	3 505 675		85 188	131 790 939		3 202 520
1959	1 090 000		26 160	177 497 430		4 259 938
1960	5 720 000		132 704	193 043 545		4 478 610
1961	5 875 000		133 950	220 880 142		5 036 067
1962	7 450 000		162 410	301 008 178		6 561 978
1963	71 700		149 322	2 944 772		6 132 782
1964	83 500		157 581	3 007 155		5 675 103
1965	109 750		197 594	3 153 462		5 677 493
1966	126 531		219 177	2 698 478		4 674 304
1967	134 250		220 170	2 188 422		3 589 012
1968	141 000		213 361	3 214 951		4 864 864
1969	128 000		189 376	3 389 232		5 014 369
1970	142 000		204 508	3 606 216		5 193 672
1971	170 250		230 246	3 870 883		5 234 982
1972	120 450		152 044	4 866 330		6 142 768
1973	222 900		251 855	5 997 642		6 776 736
1974	280 850		270 290	5 523 941		5 316 241
1975	278 000		227 070	5 408 603		4 417 747
1976	270 900		193 531	4 909 805		3 507 565
1977	303 000		192 132	4 648 168		2 947 403

VUOSI	APURAHA /MK	APURAHA/EUR	APURAHA/EUR (muunnettu kertoimella)	SALKKU/MK	SALKKU/EUR	SALKKU/EUR (muunnettu kertoimella)
1978	252 500		148 874	5 028 211		2 964 633
1979	199 000		109 351	5 694 145		3 128 933
1980	238 000		117 215	6 270 866		3 088 402
1981	237 000		104 185	7 872 801		3 460 883
1982	405 000		162 932	11 134 184		4 479 282
1983	400 800		148 536	19 318 847		7 159 565
1984	349 972		121 230	19 136 110		6 628 749
1985	708 197		231 651	23 738 387		7 764 826
1986	566 084		178 769	34 667 376		10 947 957
1987	714 889		217 827	44 581 661		13 584 032
1988	880 956		255 830	64 788 401		18 814 552
1989	784 008		213 642	60 690 034		16 538 034
1990	643 434		165 234	39 355 910		10 106 598
1991	751 256		185 335	33 715 849		8 317 700
1992	598 292		143 829	39 422 168		9 477 089
1993	590 990		139 119	40 590 057		9 554 899
1994	897 790		209 095	80 113 498		18 658 434
1995	950 421		219 262	81 064 860		18 701 663
1996	880 070		201 800	111 579 450		25 585 168
1997	1 000 228		226 552	138 338 013		31 333 560
1998	1 046 086		233 696	190 910 310		42 649 363
1999	689 074	115 894	152 148	443 382 623	74 571 604	97 898 883
2000	1 809 113	304 271	386 427	440 466 831	74 081 203	94 083 715
2001	1 712 292	287 987	356 499	343 332 891	57 744 447	71 481 908
2002		348 102	424 406		45 999 976	56 083 171
2003		374 310	452 391		50 222 352	60 698 735
2004		697 140	840 960		56 594 037	68 269 387
2005		691 656	827 221		67 948 265	81 266 125
2006		1 045 455	1 228 723		80 866 320	95 042 186
2007		1 212 999	1 390 703		83 786 910	96 061 692
2008		944 868	1 041 056		53 533 906	58 983 658
2009		868 111	956 398		67 911 694	74 818 313
2010		1 918 441	2 088 223		83 832 245	91 251 399
2011		943 390	992 446		67 200 000	70 694 400
2012		1 788 964	1 830 468		77 300 000	79 093 360
2013		1 539 026	1 551 800		88 500 000	89 234 550
2014		1 552 300	1 549 195		93 200 000	93 013 600
2015		1 411 310	1 411 310		103 700 000	103 700 000
2016			2 042 870		108 200 000	108 200 000
YHT.			27 734 956			

Vuodesta 1994 lähtien Säätiön salkun tilinpäätöshetken käypä arvo, tätä ennen tasearvo.
(Vuonna 2016 markkina-arvo 1.9.16) Summat muunnettu vuosilta 1936-2001 markoista euroiksi
ja vuosien 2002 - 2014 eurot vuoden 2015 euroiksi Tilastokeskuksen rahanarvokertoimella 1860-2015.

